

PROCESSUS
JUDICIALIS,
sive
METHOD. PRO-
CEDENDI JUDICIA-
LITER.

Opusculum, omnibus, qui for-
rensia negotia uno quasi intuitu per-
spicere volent, utilissimum, ex-
ceptum ex ore

Clariss. Consult. Viri

D. BERNARDISCHOTANI,
J. C. & in Acad. Leyd. dum viveret,
Profess. Juris primarii.

JENÆ,
Impensis TOBIÆ STEINMANNI,
Literis KREBSIANIS,
Anno 1670.

LOCUS
JUDICIALIS
METHODUS
ORDINIS JUDICIALIS

LITER
Opusculum, omnibus, qui so-
lent negotia sua per litteras
tractare, utile, et necessarium, ex-

Class. Codic. 174
D. BERNARDUS CHOTANUS
J. C. in Acad. Leyd. dum vivit

Amstelredami
1674

PROCESSUS
JUDICIALIS,

Sive

Modus procedendi
judicialiter.

Propositum est per Dei gratiam paucis tradere modum procedendi judicialiter, qua in re primo occurrunt personæ, tum quæ immediate Judicium constituunt, tum quæ idem promovent & maxime juvant.

Personæ, quæ immediate judicium constituunt, sunt Judex, Actor & Reus.

Judex, *Rechter*, est coram quo litigatur: idemque Juris disceptator dicitur: estque vel competens, vel incompetens.

Competens Judex est, coram quo causa jure agitari potest: isque vel Ordinarius est, vel Delegatus: rursusque vel solitarius, vel socius, vel concurrens.

Actor, *Impetrant*, est, qui litem instituit.

Reus, *Gedaegde*, cum quo agitur.

Actor est vel in conventionione, vel in reconventionione, uti & Reus.

Qui vero in conventionem est Actor, in reconventionem est Reus, & vice versa, qui reus est in conventionem, fit actor in reconventionem.

Personæ, quæ iudicium promoveant atque juvant, sunt Advocati, Procuratores, Executores & similes. Hæ vel à partibus adhibentur, vel à Iudice.

A partibus adhibentur Advocati, & Procuratores; A Iudice vel ejus nomine Nuncii, Viatores; Executores.

Advocati proprie sunt illi, qui alienam causam justis argumentis ex scientia juris tulerunt, solentque dici causarum patroni.

Procuratores, *Volmachten*, proprie sunt, qui judicialia negotia ex partium mandato expediunt, quibusque lis conceditur; unde lite contestata litium domini vocantur.

Nuncii, Viatores, Executores, *Deurwaerders*, sunt illi, qui mandata Iudicis in citationibus expediunt & sententias exequentur. Ac de his quidem, ut & de Iudice ejusque officio, suis locis postea: Nunc de Advocati munere, atque incidenter de Procuratorum officio sollicitè agemus.

DE ADVOCATIS

Voorspraecken.

MUnus Advocati generale est, ut rite Deum colat, inviolatamque servet conscientiam, tam coram Deo, quam hominibus: in specie autem

autem circa lites memor sit præcepti *l. 6. C. de postulando.*

Cum vero ipsi causa aliqua proponitur agenda, differet initio cum cliente de omnibus circumstantiis, clientem patienter audiet, eique argumenta nonnulla objiciet, ad investigandam veritatem, & siquidem ei causa minus justa videbitur, omnino eum à litigando dehortabitur: Imo, si causa etiam dubia sit, dissuadebit clienti litem, eumque hortabitur ad transactiones vel arbitria ineunda: nunquam tamen in principio consulentem incitabit ad litigandum.

Sin autem causa justa videbitur, eam suscipiet, ante conceptis omnibus ejus meritis, & ne quid eum fugiat, exacte omnia literis consignabit, hoc ordine.

1. Exacte inquiret in personam clientis & adversarii: bene describet qualitates, utrum nimirum suo, an alieno, vel tutorio, Procuratorio vel cesso nomine sint litigaturi: addet deinde domicilia partium.

2. Causam ipsam, de qua controversia est, exprimet, & cum omnia scripserit, quæ vel pro causa vel contra eam scribenda sunt, desiderabit, ut cliens instructionem signet: scilicet in hunc finem, ut si cliens postea conqueri velit de officio non rite præstito, ex tenore instructionis appareat, quid propositum sit.

3. Hoc facto sibi prospiciet de mandato, cui semper utile est inferi clausulam de potestate substituendi.

4. Deinde cum tractaturus est ipsam causam, initio cogitabit de foro competenti, & si forum fuerit competens, sequetur in citatione facienda stylum iudicii, coram quo lis agitur. Ita in inferioribus iudiciis plerumque receptum est, ut Procuratores tantum moneant nuncium de citatione facienda: id ubi valet, tradet nuncio schedulam, qua partium nomina, qualitates, & causa citationis aestimari possit. Sin autem à Senatu per supplicem libellum citatio impetranda est (uti communiter fieri solet in superioribus iudiciis) supplicem libellum concipiet, hoc modo:

1. Honestè compellabit Iudicem vel Curiam.
2. Causam narrabit.
3. Citationem petet, idque secundum eas quæ venerat, vel ad provisionem aliquam, vel ad principalem causam, vel ad utrumque.

Exempli gratia: si citatio sit petenda ex causa mutui, comprehensi instrumento, cui reus subscripsit, potest non tantum peti citatio, sed etiam agnitio vel confessio manus, in hunc finem, ut provisio consignandi obtineatur, quam Practici vocant *Namptissement* vel *Handvollinge*, eritque forma supplicis libelli talis:

Ad nobilem Curiam *Aenden Ed. Hoove*, vel *Aenden Ed. hoogen Raede in Hollandt &c.* Declarat A. B. se dedisse C. D. mutuo tria millia, sub stipulatione usurarum &c. prout continetur

JUDICIALIS.

jur instrumento dato &c. Et subscripto à reo :
quam summam cum usuris, cum reus detrectet
solvere, licet sæpius interpellatus, rogat sup-
plicans cum omni reverentia, ut Curia ipsi
concedat provisionem citationis adversus C. D.
primo ad manum recognoscendam vel negan-
dam: deinde ad audiendam talem petitionem
sive conclusionem ex prædicta causa, qua usu-
rus est supplicans &c. quo facto &c.

Notandum autem, si per se non appareat
Judicem esse competentem, semper adjicien-
dam esse causam, ex qua Judex cognoscere pos-
sit se competentem esse, de qua re videatur *art.*
8. Instruct. Curie Holland. Itaque si ratione
personarum forum sit incompetent, sed proro-
gationis causa sit competens, debet mentio
fieri submissionis sive prorogationis.

Ut vero constet, quomodo hoc, ex quibus
prorogatio liquido probatur, libello inscribi
debeant, paucis indicabimus.

Si ex Prorogatione forum sit competens,
in continenti post verbum, petit sive rogat, sup-
plicans adjiciatur, quoniam prædictum instru-
mentum continet clausulam prorogationis si-
ve submissionis. Unde in præcedenti formula
libelli, qua comprehensum est, quod Reus, li-
cet sæpius interpellatus, detrectetolvere se-
cundum formam obligationis, recte adjicitur
(cum supplicans rogat sibi decerni citatio-
nem) quod eam petat vigore submissionis, ut
ante.

Similiter, quoties ex alia causa reus forum sortitur, uti ex beneficio, *l. unica. C. quando Imperator.* addendum est, quoniam supplicans pupillus, pauper, vidua, vel alias miserabilis persona fit.

Item si persona talis citanda sit, quæ immediate tribunali isti subjecta sit, adjicietur, quoniam instantia ob suam conditionem ad hoc tribunal vocari potest. Sic quoque, si ob connexitatem rerum, & ex accidenti causa ad iudicium deferri possit, adscribetur. Etenim, si res sitæ sint in diversis territoriis, præstat ad unum iudicium immediate superius litem deferri. Idem quoque faciendum est, si sit connexitas ex ratione personarum: uti si plures, quorum eadem est causa, domicilium habeant in diversis territoriis: vel si inter citandos sit unus vel plures, qui privilegium vocandi habeant ad eum iudicem, cui libellus offertur: quia causæ continentia non dividitur *l. 10. C. de iudiciis Gail. l. 1. observ. 32. Et tot. tit. ff. de quibus rebus ad eundem.*

De speciebus singulis libellorum non hic, sed suis locis, quoties res vel usus postulat, agemus.

Libellus rite descriptus, offerendus est iudici extrajudicialiter, de cuius forma agit *inter: Scham: lib. 1. process. Camer. C. 1. N. 13. Et seqq.* rogandusque est iudex, ut ad eum rescriptum det, quod rescriptum *Apostille sive appointement* vocatur.

Cita-

JUDICIALIS.

9

Citatio ita impetrata solet scribi solemnī formula, præmisso nomine Præsidis & Judicum, cum annunciatione salutis citando facta.

In ipsa citatione secundum tenorem libelli narratur primo, quid supplicans Senatui seu Curiā exposuerit, & deinde sequetur mandatum, quo citandus jubetur comparere ad certam diem, ut audiat intentionem & petitionem supplicantis &c.

Atque hæc forma servatur, si à toto Senatu, in quo est Præses, citatio emittatur. Si autem delegatus Judex (quem vulgo *Commissarium* vocant) citationem emissurus est, hanc formam servat:

Primo præmittit nomen cum dignitate: post autem narrat, se deputatum esse ad causam inter supplicantem & citandum audiendam, quam describit secundum narrata libelli: inde mandat, ut reus certo die compareat.

Citatio hæc legitime concepta traditur nuncio vel apparitori, qui eam exsequitur, & ubi eam executus est, relationem de ea facit, utrum in persona, an ad domum facta sit: si ad domum, quibus sit insinuata: imò & aliquando relatio fit de responso citati, si res id exigat.

Citatione facta, cum venerit dies comparitionis, de jure Rei disceptandum est; itaque Advocatus, ad patrocinium rogatus, de omnibus cum Reo aget, de quibus Advocatum Actoris antea monuimus. Inprimis autem inquireret in exceptiones declinatorias vel dilatorias, si quæ haberi queant, quæ utiles sint reo,

ac exacte merita causæ, prius quam eam defendendam suscipiat, examinabit.

Die comparitionis, cum nomina partium sunt edita à Secretario, vel eo, qui ad eam rem in rotula præfectus est, Advocatus Actoris quaeret, an quis pro Reo causam sit acturus.

Si nemo compareat, desiderabit, ut reus accusetur de contumacia, de qua post agendum: si quis ejus patrocinium suscipiat, humanissime eum compellabit, ut eum inducat nomine clientis ad satisfaciendum intentioni Actoris. Hoc si reus suscipiat, sive ejus patronus, desiderabit condemnationem, quam vocant voluntariam, quæ condemnatio fit hoc modo:

Instituit Advocatus Actoris actionem, petitque condemnari reum, secundum id, ad quod agitur, ut e. gr. si agatur ex instrumento mutui, formula hæc usitata est, A. B. (quod est nomen Advocati) nomine Actoris, per media & rationes libelli supplicis, vel ut Practici solent loqui *Venue en Court*, contendit reum esse condemnandum ad solvenda tria millia, secundum formam obligationis de dato &c. cum usuris, damnis & eo, quod interest, nec non expensis litis: in quod si consentiat Advocatus Rei, declarat simpliciter, se consentire in condemnationem: quibus auditis Senatus in continenti hac forma pronunciat:

Senatus, audita petitione Actoris, & consensu rei intellecto, condemnat reum in petitionem Actoris,

Potest

Potest autem ad evitandos sumptus, qui fiunt ob condemnationem sive sententiam, coram actis recipere in sese solutionem ejus, quod Actor exigit: idque ad certum diem, cum hac clausula, ut, si non solvat intra diem certum, possit tam absens, quam præsens, condemnari, etiam in expensas: atque hæc forma mitior est: si autem reus non solvat dicto tempore denuo libellus supplex offertur, in quo narratur de eo, quod coram actis reus recepit, & petitur citatio, ut reus vocetur, ad videndum se condemnari, juxta ea, quæ promisit: postea vero, si reus comparuerit, si non, condemnatur secundum præcedentia.

Dictum est ante, Advocatum Rei, primo debere cogitare de Exceptionibus reo utilis: inter has frequens est declinatoria, *Exceptionie declinatoire*, per quam dicit reus, se non teneri comparere coram eo Judice (addito: salva reverentia) & se petere remitti ad suum Judicem: debet autem ante Actio proponi vel speciali libello, vel viva voce, pro ut res exigit.

Cum autem de exceptionibus semper prima moveatur quæstio, discutienda sunt circa illas tria: primum est, an bona conscientia omnes, quæ competunt, proponi possint? secundum, quæ sint proprie exceptiones, & quomodo proponi possint? Tertium, quis sit modus & ratio eas proponendi, & quo tempore objici debeant?

Circa primum sic tenendum est, quod illæ tantum in Judicium sint deducendæ, quæ pertinent ad promotionem causæ, quam quis defendit, sic tamen, ut nihil fiat contra bonam fidem; unde quæri potest, an Advocatus videns Adversarium fraudibus uti, possit etiam Adversarium per Exceptiones ad rem directe non facientes impedire, ne voti fiat compos? Et pro certo est recipiendum, quod nunquam sint facienda mala, ut eveniant bona: verum non videtur esse malum, si quis Adversario, male agenti, per istiusmodi exceptiones manum injiciat, in hunc finem, ut clientis sui justam causam tueatur: ideoque arbitramur, siquidem pars adversa male versetur in causa, posse quem ea proponere & urgere, per quæ si non directe, saltem per indirectum fraudibus obviam eatur.

EXCEPTIONES

Versetzen, Behelpingen.

Circa secundum observandum est, etsi communiter Exceptiones aliæ dicantur Dilatorix, aliæ peremptoriæ & sic sub dilatoriis declinatoriæ comprehendantur, uti passim in jure fit; tamen præstet exceptiones distinguere in Declinatorias, Dilatorias & peremptorias, & quidem maxime ob hanc causam, quia si proponatur dilatoria, videtur tacite renunciatum esse declinatoriæ, sin autem proponatur per-

peremptoria, videtur is, qui proponit, renunciassetam dilatoria, quam declinatoria, uti testatur Masuerius in sua practica *de Excepto* No. 3.

Quid ergo, si nulla Exceptio objiciatur, sed simpliciter fiat litis contestatio? Et per hoc omnes Exceptiones esse sublatas, multi in praxi versatissimi testantur, quod mihi non videtur esse recipiendum de illis Exceptionibus, quæ solent post litem contestatam proponi, quales sunt peremptoria omnes regulariter, & nonnullæ declinatoria & dilatoria. Cum enim fit litis contestatio, reservantur omnia salva, quæ per & post eam proponi possunt; itaque pro cautela hic observandum est, ut qui dubitat; an non aliquas exceptiones habeat, protestetur de illis sibi servandis: protestatio enim illa salvum jus servat. Ex. gr. cum quis litem contestatur, debet addere: *salvis omnibus Exceptionibus & defensionibus, vid. Barth. ad l. 4. §. 1. ff. quibus mod. pign. solv.* In specie autem hic notandum est, quod Exceptiones vulgariter dici soleant Dilaciones litis contestationis: sed id non procedere, nec secundum regulam Juris, nec usum.

DECLINATORIÆ EXCEPTIONES.

DDeclinatoria Exceptiones sunt, quibus declinatur forum, quod fit præcipuè ex duabus causis; primo si quis alleget (uti ante

ante dictum) non ad suum Judicem se esse vocatum: atque hac exceptio in specie appellatur Declinatoria Judicii, & ad hanc rem faciunt illa, quæ pertinent ad doctrinam de foro competenti, de qua re agitur totis titulis *ff. de Judiciis. tit. 13. & seqq. ad tit. 27. C. lib. 3.*

Secundo: si quis Judicem dicat suspectum: qua in re sic distinguendum est; aut quis totum Senatum recusat tanquam suspectum, aut membrum aliquod ejus; si totum Senatum, quærendum est, an Ordinarius sit, an Delegatus. Ordinarium recusari non posse multi arbitrantur *DD. ad L. apertissimi. 16. C. lib. 3. Tit. 10 de Judiciis & ad cap. suspecti X. de Officio Delegati.* Cæterum, verior sententia videtur, quod superior, Judex vel Princeps, debeat judicare hoc casu, quid statuendum sit; res enim hac ex facto dependet: itaque non aliter recusandus est Ordinarius, nisi gravissima de causa: ea enim si desit, etsi aliqua etiam sit suspicio non adeo urgens, debet Ordinario addi alius Judex, vel etiam plures, qui una judicent.

Delegatus vero Judex ex faciliore causa recusari potest *L. 16. apertissimi. C. de Judic. quantum & causæ recusandi plures sunt.*

1. Est defectus in persona, sive inhabilitas.
2. Est, quod causa sit ejus propria, directe, vel ex consequentia.
3. Quod inimicus sit suspectus reddenti; vel nimis amicus aut familiaris parti adversæ; si autem utrique parti eodem gradu

Quod consanguinitatis vel Jure familiaritatis sit junctus, suspectus dici nequit. Vid. Barth. ad L. 10. D. de Jurisdic.

Sunt & alia plures causae, videlicet, si se ingesserit, si Advocatus, si procurator, si Judex, si testis in illa causa fuerit: maxime si pretio corruptus sit. Circa hasce species tenendum est, quod justa causa suspicionis allegari debeat ante litem contestatam, quod etiam in specie incompetencia fori sit proponenda, nisi specialis ratio aliud svadeat: deinde quod, cum incompetencia fori allegatur, debeat peti remissio ad suum Judicem, quam appellant Renvoy.

Renvoy ofte Declinatorie-Exceptie is een tegenstellinge des verweerders tenderende tot wraeking, wederlegginge, ofte tot afwijkinge vande Jurisdicte ende gerichtswanck des Rechters, voor welken hy betrocken is, omne gerenboyeert te werden voor syn Competenten-Rechter.

Quod si suspectetur Judex, simpliciter rejiciatur, nec remissio petatur: insuper quod qui pro alio intervenit, non possit proponere ex sua persona incompetenciam fori. *Argum. lib. 49. ff. lib. 5. T. 1. de Jud.* Suspectum autem dicere possit, etiam ex sua persona interveniens; quia suspectus nec mediate nec immediate potest esse Judex. Etiam hoc addendum est, quod si persona certa ex Senatu suspecta sit dicenda, videtur hic ordo esse commodissimus, ut cum Senatus processurus est ad sententiam dicendam, arguatur ea certa persona, cum sup-
plici

plici & devota petitione, ut quoniam parti adversæ sanguine vel affinitate conjunctus est, vel ob aliam rationem, in causa judex esse nequeat, se moveat & abstineat à judicando: vel si abstinere noluerit, Senatus rogetur, ut datis arbitraris causam de suspitione cognoscat.

Procedemus, siquidem declinatoriæ non sunt, quæ competere possint, ad Dilatorias, primo enim loco, uti ante propositum, Declinatoriæ sunt proponendæ.

Dilatoire-Exception sijn tegenstellingen des Verweerders, om de saaken deur verscheyde sonden te schorffen ende slepende te houden, ende des Eyschers voornemen te beletten ende te verachten.

DILATORIÆ EXCEPTIONES.

Appellamus vero Dilatorias, quæ litem ipsum non tollunt, sed remoram injiciunt Actioni movendæ ad certum aliquod tempus.

Proponi autem illas oportet initio, cum lis contestatur: imo & ante, *L. 19. C. lib. 4. t. 19. de probat. Maranta parte sexta de Except. n. 8. § 9. Mynsing. 4. observat. 17.* Probari autem possunt post litem contestatam *dicta l. 19. C. eod.*

Aliquando etiam possunt opponi post litem contestationem, scilicet si postea emergant

gant vel percipiantur: *DD. ad l. 14. lib. 2. Tit. 13. de procur.*

Causæ, ex quibus hæc competunt, sunt variæ.

Prima, si Actori opponatur, quod legitimam personam non habeat standi in Judicio: uti si minor, si prodigus sit. *L. 1. toto tit. C. lib. 3. T. 6. qui legitimam personam standi in Judiciis habeant, vel non.*

Secunda est, si is, qui alieno nomine agit, dicatur Jus sive qualitatem talem non habere: ita tutores debent probare se esse tutores, nisi velint se rejici. *Maranta dict. tit. n. 3.*

Similiter & qui Actione sibi cessa agit, non potest audiri plene, nisi cessionem sibi factam probaverit: pariter & in aliis, qui ratione Officii sui litem intendunt, desideratur, ut probent suum Officium, siquidem de eo dubitari possit; cum vero notorium est, quem habere aliquod munus, ex quo facultatem agendi habet, ratione Officii, & reus exigat, antequam respondere velit, probationem ejus muneris, condemnabitur reus non solum ad respondendum, sed & in impensas, tanquam vitiligator, & Judicium protelans.

Tertio ad eundem ordinem etiam referenda est exceptio opposita potentiori, cui cessa est actio: non enim licet potentioribus patrocinium litigantibus præstare, vel actiones in se transferre: quod cum fuerit factum, Creditores jactura debiti multantur. *l. 1. § 2. C. lib. 1. tit. 14. ne liceat potentioribus patrocinium.*

Quar-

Quarto, huc pertinet Exceptio litigiosæ,
*tot. tit. D. lib. 44. t. 6. et. C. lib. 8. T. 37. de Liti-
 giosis: ac in specie lib. 4. C. eod.*

Quinto, huc quoq; pertinet exceptio ces-
 sionario opposita, ut declaret, quantum solve-
 rit: constitutum enim est jure Civili, quod is,
 cui Actio cessa est, non possit plus exigere,
 quam ipse revera solvit, licet ex parte quid sit
 donatum, *l. 22. § 23. C. l. 4. t. 35. Mandati vel
 contra.*

Sexto: etiam procuratoribus variæ solent
 objici Exceptiones:

1. Quod Procuratores esse nequeant, ut si
 miles sit: milites enim prohibentur, ex
 mandato agere.
2. Quod mandatum non sit legitime datum
 vel conceptum: ut si generale sit manda-
 tum & ad causam gerendam speciale re-
 quiratur: vel quod is procuratorem de-
 derit, qui mandare non poterat.

In Procuratore falso hæc regula valet:
 quod etiam post litem contestatam & post sen-
 tentiam queat de falsitate moveri controversia
l. 24. C. l. 2. t. 13. de procurat.

Septimo, contra Citationem multa inci-
 dunt.

1. Quod non sit concepta secundum for-
 mam, quam lex requirit: uti si causa non
 sit concepta & expressa.
2. Quod nimis breve tempus ad comparen-
 dum sit præscriptum.
3. Quod

JUDICIALIS.

19

3. Quod is nuncius non insinuaverit, cujus officium erat insinuare.
4. Quod non sit insinuata Ciratio illi, cui insinuari debebat.
5. Quod quis sit vocatus ad locum non satistutum.

Octavo, occurrunt etiam nonnulla contra libellum supplicem & rescriptum ad preces datum, videlicet, quod id per subreptionem & obreptionem sit impetratum. *Op't subreptÿf & obreptÿf te kennen geben.*

Nono, possunt & Exceptiones dilatoriæ objici libello Actionis, cum non habet legitimam formam, uti quod nimis obscurus, aut nimis generalis sit: nec enim quis tenetur respondere peremptorie in causa, nisi petitio rite sit facta: imo & adversus conclusionem, quod inepta sit, & narrationi non exacte conveniat; si tamen in judiciis ex narratione probe possit cognosci petitio, non facile admitteatur exceptio conclusione opposita; similiter si Actor instrumentum aliquod allegaverit in suo libello, quod ad merita causæ directo pertinet, potest petere adversarius ejus editionem, antequam ad ulteriora procedat; Summarium est enim de edendo judicium.

PEREMPTORIÆ

EXCEPTIONES.

SEquitur, ut videamus de peremptoriis: hæc optime sic distinguuntur, quod vel nascantur

fo

PROCESSUS

tur cum ipsis Actionibus, vel postea. Nascuntur cum Actionibus, exceptiones doli, metus erroris, S. C. Vellejani & S. C. Macedoniani vel similes.

Peremptoire Exceptien sijn beweeringen, redenen ende bescheydt vanden verweerder, om te thoonen d'quaade saake vanden Eyscher, ende by peremptoire middelen te dooden ende te niet te doen't gefustineerde vanden selven.

Van het Excipieren besiet Merulan. lib. 4. tit. 40. fol. 300.

Nascuntur postea exceptiones Jurisjurandi, verset uyt gedaen eede, vannis gelyck, rei iudicatae verset van Vannis of gewisse saeken, pacti de non petendo, transactionis & similes. De hisce omnibus est notabilis textus in L. 2. C. lib. 7. T. 50. *sententiam rescindi non posse*, quod, omissæ initio, possint opponi antequam sententia feratur, & si non sint admixtæ, dabitur restitutio in integrum adversus sententiam dicta l. 2. C. lib. 7. tit. 50. in qua lege non pugnant §. 8. & 9. penult. C. lib. 8. T. 36. *de Except.* quia lex 8. & 9. non desiderant, ut ante litem contestatam exceptiones peremptoriae proponantur, sed hoc tantum, ut super iis, antequam sententia feratur, sit contestatio, & sic disputatio habita. Deinde L. penult. agitur de dilatoriis, prout verba ipsa declarant, non de peremptoriis.

SATIS.

SATISDATIONES.

Genoeg-doeningen in Rechten.

Solet, antequam ad litem contestandam procedatur, sæpe satisfactio exigì, & regulariter ea, quæ sit pro damnis & sumptibus litium, & pro reconventionem.

Non autem solent frequentari satisfactio- nes, quæ fiunt de eo, quod Actor sit perman- sus usque ad finem litis in Judicio, nisi extra ordinem exigantur: id vero exigì solet, cum Actor est alterius territorii, unde reus, ante- quam litem contestetur, petit dictam cautio- nem de Expensis & de reconventionem, & de do- micilio citandi nominando, uti & de procura- tore (uti solent loqui) acceptante.

Est autem domicilium citandi, *Maelstedes daginge*, domicilium, quod elegit Actor, ad quod, vel quo citatus ita accipitur, ac si in per- sona & domi suæ fuisset citatus.

Procurator vero acceptans, *Gemachtight aenbaerder* est, qui omnia, quæ denuncianda sunt Actorì, suscipit, ac si ipsi domino essent insinuata: atque hic, si jus litigandi pro eo ha- beat, & in eodem territorio habitet, immunis est à sumptibus, qui in litem fiunt ab eo, sed non à cautionem pro sumptibus, nisi causa co- gnita Judex eam remiserit: in genere de hac retractat *Gail. lib. 1. observ. 46. Marant. 6. n. 8. de Satisfact. Rolandus à Vall, lib. Consilio 71.*

Sequi-

Sequitur, ut his præmissis quæramus de Litis contestatione, per quam Judicium vere constituitur. *Gail, 1. observ. 84.*

De Litis Contestatione,
LITIS CONTESTATIO.
Gedings-Bevestingh.

Est vero Litis Contestatio Actus Judicialis, quo reus contradicit intentioni Actoris. *l. 14. §. 1. C. lib. 3. tit. 1. de Judiciis*, dum enim Actor libello exacte comprehendit & describit Actionem suam (secundum formam supra propositam) & reus huic sese opponit negando, litis contestatio facta esse dicitur, licet libellus responsionis à reo nondum sit exhibitus. Debet autem hæc fieri tam in civilibus quam Criminalibus, si non specialiter, saltem generaliter. Putant nonnulli, in summaris non esse opus, *per Clement. 2. de V. S.* Verum etiam in his requiritur verius est, saltem forma generaliori, quia alias Judex cognoscere non potest, utrum aliqua, & quæ lis sit, cum & in illis requiramus, quæ moram non admittunt, non quidem formulam, sed eam, ex qua Narratio & Contradictio intelligitur: & non sufficit coram nuncio vel alio extra Judicium eam fieri, sed necessario est interponenda in Judicio vel Actu Judiciali.

Litis Contestatie is naer den styl niet anders, dan de antworde van den Gedaagde ten principale op des Eyschers versoek by wegen van kennen of te erkennen, voor de Juge.

JUDICIALIS.

23

Lis autem contestata dicitur, quando quis directe respondet ad actionem actoris, nisi in specie fuerit protestatus, se respondere, sed non animo litem contestandi. *DD. ad L. unicam. C. lib. 3. T. 9. de litis contestat.* etiam potest fieri condemnatio à Judice, per quam Reus cogitur litem contestari. *Maranta de litis contestatione. No. x.* Omitti itaque hæc non potest, unde & lapis angularis Judicii dici solet.

Effectus hujus sunt multi.

1. Est, quod post eam probationes in causa principali recipi debeant, cum ante non soleant recipi: huc facit *Tit. extr. ut litem non contestata non procedatur ad testium receptionem*, nisi quis propter debilitatem vel senectutem testium desideraverit testes in eo negotio, quod postea Judici proponetur, audiri: dicitur enim hoc examen fieri ad perpetuam rei memoriam. Hoc vero ut commodissime expediatur, præstat Adversario futuro hoc testium examen, insinuare, eumque citare ad videndum testes examinari, & interrogatoria testibus proponenda. Id enim si fuerit factum, res sic habetur, ac si lis jam esset contestata.
2. Effectus est, quod per litem contestationem actiones temporales fiant perpetuæ, & quæ dari non poterant, adversus heredes dentur.
3. Quod omnem præscriptionem impediat.

4. Quod

4. Quod malam fidem inducat ratione Reī, adeo, ut fructus extantes possessor teneatur restituere, *L. 22. C. lib. 3. T. 32. de rei vindicatione.*
5. Quod rem in actione personali reddat litigiosam. *L. 2. C. lib. 8. T. 37. de litigiosis.*
6. Quod in stricti juris judiciis inducat necessitatem solvendi usuras *l. 35. d. lib. 22. T. 1. de usuris & fructibus.*
7. Quod tollat omnes dilatorias & declinatorias exceptiones: scilicet si tales sint, quæ ante iudicium acceptum proponi debeant.
8. Confert præventionem in causis Civilibus, multo magis in Criminalibus: ubi enim est receptum iudicium, ibi finiri debet *l. 30. ff. l. 5. t. 1. de Judic. & ubi quisque &c.*
9. Facit procuratorem in causa, litis dominum. *L. 23. C. lib. 2. tit. 13. de procuratoribus.*

In responsione, quæ fit post litem contestatam, vel per quam litis contestatio fit, debet fieri in conclusione contentio, ad hoc, ut Actor declaretur, ac si causam injustam habeat, & reus ab intentione Actoris sit absolvendus: verum cum sæpe præter responsionem ad libellum Actoris addatur reconventio, & de ea hic videndum est.

DE

DE RECONVENTIONE.

Weder-Eyffing.

Appellatur Reconventio mutua petitio scilicet cum Reus ab Actore suo nomine vicissim aliquid petit: præstat enim reconventionem facere, vel ante litis contestationem in Conventione, vel immediate post eam. Vide *Authent. & consequenter c. lib. 7. t. 45. de sentent. & Interlocut. Novella 96. cap. 2. exigi possunt.* præstat scilicet ad hoc, ut pari passu ambulet cum conventione: alias enim fieri potest in qualibet iudicii parte ante Conclusionem vid. *Mynsing. cent. 1. observ. 10. Speculat. de reconvent. s. sequitur.*

In plurimis autem foris receptum est, reconventionem statim in Conventione, vel immediate post eam esse proponendam: in primis vero & hic notandum, quod reconventus non possit declinatoriam exceptionem proponere, cum ipse eum Judicem elegerit. *L. cum Papinianus 14. C. lib. 7. tit. 45. de sentent. & Interlocut.* Etiam id singulare est in hac re, quod reconventus non possit reconvenire reconvenientem, ne varia processuum inter eosdem fiat multiplicatio. *Speculat. de reconvent. s. nunc videamus.* Deinde & hoc speciale est, quod si Actor in conventione respondere nolit ad reconventionem, etiam reconveniens non teneatur ulterius in conventione procedere *DD. ad Cap. extra de mutu: petit: vel etiam potest Jux*
b
dex

de re jicere conventionem, *Glossa in dict. cap. 1. Specul. de reconvent. §. restat.* Imo & potest reconveniens reconventum accusare de contumacia, & sic contra ipsum, tanquam contumacem procedere, uti etiam solet in conventionem, quoties reus est contumax.

Cum ab initio proponitur Reconventio, debet cognitio ejus fieri eodem modo, quo in conventionem: sic tamen, ut, cum iudicium fertur, primo sententia dicatur in conventionem.

Potest vero fieri reconventio in omnibus regulariter causis, in quibus specialiter non est prohibita. Itaque si queratur, an civilis actio possit per mutuam petitionem objici criminali? negant id plurimi, quia debet mutua petitio fieri ex eodem causæ genere: ut si delictum sit, etiam ex delicto fiat reconventio: si sit debitum, ex causa debiti eadem instituat. Præterea in causa appellationis non recte fit reconventio, uti notant *DD. ad L. 1. ff. lib. 49. tit. 11. cum qui appellaverit in provincia defendi, Mantua Distinct. 6 n. 7.*

Præterea accurate in Reconventionem facienda est conclusio, uti fit in libello actionis: quia Reconventio est actio.

Duplex vero est modus, ut vel in narratione libelli, cum de eadem causa agitur, & ex eadem causa fit reconventio, confundantur merita causæ, atque sic in conclusione primum agatur de responsione ad conventionem, & deinde de actione in reconventionem: vel ut
tota

tota conventio cum sua conclusione separatim proponatur, ac deinde subjiciatur Reconventio cum sua Conclusione, prout hic postea ostendetur.

In specie etiam hic notandum, nonnullas Clausulas apponendas esse libellis actionum sive responsionum: & ne quid temere ponatur, quod Clienti damnosum esse queat. Si quidem enim adversarius acceptaverit, quæ dicta sunt, illa habentor, ac si is, qui posuit ea, esset confessus coram Judice, atque hoc pro certo habendum. Quid autem si adversarius non acceptaverit narrata? Non nocebunt narratori & confitenti, secundum ea, quæ tradit Baldus in l. si magnam. C. qui accusare non possunt. l. 1. C. lib. 7. t. 59. de Confessis. Pro qua Regula tenent Practici, quod ex libello negato, ut loquuntur, id est, cui contradictum est, nemo se possit fundare. Parisius Consil. 115. lib. 1. num. 31.

Clausulæ, quæ solent apponi, sunt præcipuæ: *Peto mihi jus & Justitiam administrari, ad hoc contendens disjunctim vel conjunctim, omni meliori via ac modo.*

Atque hæ clausulæ ejus sunt efficaciam, ut litigans videatur omne jus suum, qualitercunque ei competere passet, in Judicium deduxisse, secundum communem Doctorum opinionem in cap. cum dilectus. 2. extra de ordine cognitionum. cap. 1. de Officio Ordinarii: Jason l. petens. 27. C. de pactis, Angelus in S. omnium. Instit. de Actionibus, imo ea est hujus clausulæ operati-

tio five vis, ut Judex propter hanc rationem non tam debeat illa, quæ sunt deducta, respicere, sed omnem rei veritatem, quæ ex actis probatur; id quod probat Guido Papa, qui fere his utitur verbis, quod Judex propter hanc rationem magis debeat ad jus partis attendere, quam ad formam petendi.

Etiam tradit *Mynsing. consil. 16. n. 49.* quod per virtutem hujus clausulæ etiam expensæ, quæ sunt petitæ, adjudicari possint, adeoque possit sententia ferri super inepto libello, modo ex iis, quæ post fiunt, conveniens petitio deduci possit, idemque notat Abbas *in dicto Capite cum delectus de Ordin. cognit. Socinus cons. 39. part. 1. Jason in dicta l. petens. 27. C. de pactis, Angelus in dicto s. omnium Instit. de Action. Felinus in cap. cum super, de officio delegati; Innocentius in cap. examinato extra de Judiciis: Et hanc quoque prædicta clausula habet efficaciam, quod licet quis possessorium tantum intendat, etiam in petitorio possit obtinere: DD. in dicto cap. cum delectus. Felinus licet extra de Simonia: Jason in l. naturaliter. 12. s. nihil commune. ff. de acq. vel amittend. possess.*

Addenda est & illa Clausula, *implorato Judicis nobili Officio*, quæ hoc indicat, quod, si quod non possit fieri ex Officio mercenario, & natura actionis ordinaria, id Judex supplere possit ex æquitate, & motu quasi proprio, ex justa causa. Addunt nonnulli & hanc clausulam, *salvis omnibus beneficiis Juris*; quæ quidem non est omnimodo inconveniens, sed nec commo-
dum

dum magnum importat: quia, qui generaliter quid dicit, & de jure suo servando protestatur, quemadmodum nullam causam vel certum principium ponit, ita vix videtur legitimo modo protestari. *Arg. l. 4. §. 4. ff. lib. 2. tit. 11. si quis cautionibus in judicio sistendi &c.* Itaque hæc clausula apponi potest, sed necessaria non est. Solet etiam addi hæc clausula: *Sub legitimis protestationibus & oblationibus*, quæ hanc habet utilitatem, ut si Actor vel Reus aliquid offerre debeat (quemadmodum fit, si usufructus petatur, tunc enim debet offerri cautio usufructuaria, *l. 1. C. lib. 3. t. 33. de usufr. & habitat.*) non possit actoris petitio simpliciter rejici, cum speciatim nihil obtulit, sed condemnari debeat Adversarius sub oblatione præstita: ita ut ex. gr. in usufructu, siquidem hæc clausula sit adjecta, non tamen oblatio cautionis facta, debeat reus condemnari ad usumfructum præstandum, quasi oblata esset cautio, atque ferretur sententia, hoc modo, quasi specialiter oblata sit cautio: sin autem hæc clausula non fuerit addita, rejicietur petitio Actoris, reservato ipsi jure agendi, prout æstimaverit legibus & Rei foro conveniens.

Solent & multæ aliæ adjici clausulæ, sed quæ magnum usum non habent, & magis ex consuetudine Advocatorum, quam commodo litigantium & necessitate juris apponuntur.

DE INTERVENTIONE.

Operæ pretium est, ut, antequam de replicatione & reliquis libellis duplicationum, triplicationum & quadruplicationum agamus, aliquid adjiciatur de Interventione (*van Voogen*) de qua *Merula lib. 4. praxeos Civil. tit. 47. cap. 1. de Interventione. Rebuffus Tomo 3. ad Consuetudines regias. tit. de Adjunct. & subscript. Gail. 1. Obserb. 69. & seqq. Maserinus de Adjournementis. DD. varii ad L. 63. de re judicata.*

Est autem Interventio actus, quo quis non vocatus directo in iudicium pro suo interesse accedit, vel ad removendum, vel tantum ad assistendum: Est autem hæc regulariter concessa, ad duos fines:

1. Est, ut removeatur aliquis ab eo, quod intendit.
2. Alter est, ut quis magis defendatur.

De jure Civili satis etiam cogita est, ut apparet *ex L. 29. si suspect. ff. lib. 5. t. 2. de inoffic. testamento. l. 34. Titia. ff. lib. 24. tit. 3. soluto matrimonio & quomodo dos petat: & l. 63. supra ff. lib. 42. tit. 1. de re judicata, & l. 5. à sententia. pr. & s. 1. l. 14. si perlusorio. ff. lib. 48. tit. 1. de Appellat. l. 19. principaliter. cap. lib. 7. tit. 16. de liberali causa. Novella 112. cap. 1. & cap. 17. cum super, extra de sententiis & re judicata: cap. 38. extra de testibus.*

Intervenire autem possunt, qui possunt agere, convenire & defendere. Est enim non-

nua-

nunquam Interventor loco Actoris, nonnunquam loco rei. Inter reliqua, qui intervenit probare debet suum Interesse, nec audietur, nisi apparet de eo fidem faciat; imo antequam admittatur, debet id docere, *Argum. d. l. Gail. 1. Observat. 69. Baldus in l. fin. C. de Edicto Dibi Hadr. tollendo*, & siquidem ea res multam indaginem requirat, rejicietur Interventio, ne tertius judicium sine causa distineat interveniendo, & processum turbet. Quantum vero temporis ad probandum Interesse concedi debeat, Judicis arbitrio definiendum est. Vid. *Menoch. de Arbitrar. Judic. questionibus Casu 18.*

Interesse non tantum hic pecuniarum desideratur, sed quodcunque sufficit, modo sit verum, sive juris auctoritatem pro se habeat, directo vel oblique: sive causa solum Interveniens respiciat, sive illam cum eo, pro quo intervenit, communem habeat.

Fuit ante dictum interventionem fieri vel ad assistendum, vel ad removendum: videamus exempla. Sit primum in *d. l. si suspecta*, ubi legatariis ad suum tantum commodum, & ad removendum alterum agere permisum est: imo & appellare. Similis est textus in *d. l. Titia*, ubi Titia divortium à Sejo fecit, & ex causa divortii ad dotem sibi reddendam agit. Dum litigant Sejus & Titia, Titius, pater Titix, putat eam in potestate sua esse, sibi que dotem reddi postulat: Titia ait, se esse liberatam à potestate patris, ac pro-

pterea se recte de dote agere contendit, concluditque Africanus denegandam Patri Titia actionem, nisi probet filiam in potestate esse, & sibi repetenti consentire. Eodem modo ex aliis legibus supra allegatis colligi possunt exempla, quibus fit interventio ad submovendum. Etiam predictae leges & aliae dant exempla Interventionis ad assistendum, ut videre est in hisce casibus.

Si fidejussor debitorem, venditor Emptorem, Maritus uxorem ratione dotis conveniri videant, vel periclitari in agendo, possunt intervenire, & causae insistere.

Similiter & concessum est Legatario vel cohæredi, si hæres vel cohæredes testamenti causam non accurate defendant: quo etiam facit. *d. l. 19. principaliter. C. de libera: causa & exempla peti possunt ex l. 63. ff. de re judicata.*

Inprimis vero tenendum est, non solum coram Ordinario, sed & delegato Judice interventionem fieri posse, ut notat *Gail. i. observat. 70.* Licet enim delegatio specialiter facta videatur ad illam causam, quæ continetur rescripto; rationi tamen consentaneum est, ut etiam ad accessoria illius causae facta censeatur, alias continentia causae dividenda esset. Nec obstat, quod reconventio non ita fieri possit coram delegato ad certam causam: quia reconventio singularis plerumque est Actio, & specie diversa ab illa, quæ delegata est, cum e contra interventio fiat circa eandem, vel connexam causam.

De

De Arbitro dubitari possit: sed videtur distinguendum esse. Aut enim loquimur de Arbitro Juris, aut de arbitro Compromissario. Si sit arbiter Juris, id est, ex autoritate superioris Magistratus confirmatus, potest fieri coram eo reconventio. Verum non ita coram arbitro compromissario: quoniam non est proprie & directo Judicium, & pacta non debent excedere personas paciscentium. *arg. l. ii. ff. lib. 44. tit. 7. de obligat. & action.*

De hac quaestione sollicitè tractant DD. utrum recusari possit Judex ab Interveniēte? Affirmandum id videtur, modo id fiat ante litem contestatam: quod maxime verum est in delegato. Vide *Capitulum dispendia in fine de rescriptionibus in sexto. Gail. dicta Observ. 70.* Quinimo & interveniens potest causam revocare ad verum Judicem. *Myns. 5. observ. 27. & 6. observ. 30.* Scilicet si ad removendum, non autem ad assistendum Interventio fiat. Exemplo rem illustrabimus: Sempronius instituit personalem actionem adversus Mævium, existimans Mævium esse principalem, ad quem lis pertineat. Ponamus autem Mævium non esse dominum, sed tantum colonum ejus fundi, de cujus proprietate quæritur. Cajus vero Dominus, cum intelligit litem illam in suum præjudicium agitari, intervenit: Hic Cajus non tenebitur se eidem Judicio subicere, sed ubi docuerit causam principaliter esse suam, potest agere, ut processus & instantia ibi cassetur, & Actor ad Judicem Caji remittatur.

b s,

Fit

Fit interventio non tantum in Judicialibus, sed etiam extrajudicialibus, quibus interveniens conqueritur, sese laedi posse ex sententia ferenda. In extrajudicialibus pro exemplo esse posset, si quis cohæres velit ædes hereditarias vendere, antequam familiæ exerciscundæ judicium interponatur, tunc enim potest quis intervenire & coram Notario & testibus ad hoc requisitis præmonere emptorem, ne emat, sub protestatione atque comminatione, quod si contra fuerit factum, omnem competentem actionem ex damno, vel eo, quod interest, in eum salvam habere se, & præservatam esse velle: poterit & idem adire Judicem, ac coram eo de interesse docere, ac impetrare prohibitionem venditionis, mentione semper facta, quod venditio fieri non debeat, antequam divisio fuerit facta, ne alius obtrudatur, forte homo litigiosus, qui vicem cohæredis obtineat.

Pariter si debitor fundum pignori obligatum, alii obligare velit, ut ea ratione majore securitate pecuniam accipiat mutuo, poterit prior Creditor intercedere, atque impedire, ne obligatio procedat, & si processerit, constituentur tam debitor quam creditor posterior in mala fide.

Sic quoque, si quis rem sibi venditam alteri eam vendere vel locare velit: vel, si virgo desponsata velit alteri nubere, desideratur matura interventio, præcipue si sit honestiore loco nata, dives & pulchra. Debet quippe fieri

feri denunciatio in tempore, ut posteriora sponsalia impediatur: præstat enim hic prævenire.

Circa Judicialia infinita sunt exempla, quæ ex legibus supra allegatis haberi ex parte possunt.

Fit interventio in quacunque litis parte, sive sit principium, sive medium, sive finis, vide *Gail. lib. 1. observat. 70. num. 4.* Imo & recte fit post rem judicatam, scilicet ad impediendam executionem: non enim potest fieri executio in detrimentum ejus, qui non fuit citatus, vel in judicio non fuit nominatus. *L. 63. sape. ff. lib. 42. tit. 1. de re judicata. l. 29. judicata. ff. lib. 44. tit. 2. de except. rei judicata. Felinus in capite veniens. 38. num. 5. de testibus.* Et quidem ordinario is, qui intervenit, causam acceptare debet, & ingredi eo in statu, in quo reperitur tunc, cum ad Judicium accedit *cap. fin. de lite pendente in sexto Felinus cum super re judicata. num. 15. Santius de nullitatibus, cap. qui possit dicere. num. 26. Cravetta consil. 14. n. 4. Gail. observ. 71.* Quid autem, si interveniens observaverit litem ante non rite esse agitatum? Hoc casu præstat contestationem fieri & simul protestationem de jure suæ causæ salvo servando. Sed & consideratione opus est, an tertius intervenerit ad submovendum, vel assistendum; deinde an sciverit, an ignoraverit litem inter partes agitari: siquidem enim sciverit, existimant multi practici, quod postea submovere Actorem vel reum con-

tradictorem non possit; si ignoraverit, poterit etiam post litem contestatam, ubi primum eam agitari perspexerit, impedire, ne partes ad ulteriora procedant.

Sed hoc est hic addendum, quod suggerit nobis Jurisconsultus in *l. 36. ff. de re judicata*, scilicet, quod scienti tunc fiat præjudicium, quando eum, cui ex consequentia competit actio, passus est agere, non quando passus est illum agere, qui eodem jure, & eadem causa, & iisdem principiis agendi vel defendendi utitur, vide *Bart. in d. l. 63. ff. de re jud. Et in l. 14. si perlusorio. §. sed Et agere. ff. lib. 49. t. 1. de Appell.*

Cum vero quæritur de eo, qui vult tantum assistere parti, potest is sua interventione uti post litem contestatam; & quod magis est, si is, cui assistit, cessat, vel non vult appellare, potest interponere & prosequi appellationem. Vide *Bart. in d. l. si perlusorio Et Felin. in d. C. Veniens*, præstat autem Interventionem in principio fieri, ut ea ratione in omnibus instrui possit ab eo, cui assistitur. Solet controversari inter practicos, an tertius interveniens possit producere alios testes, si publicatæ sint depositiones testium? Multi Doctores in capitulo *fraternitatis, extra de testibus, Covarrubius practicar. quest. 13.* id negant: *Bart. vero in d. l. si perlusorio. §. t.* distinguit inter scientiam & ignorantiam tertii, adeoque putat nihil probari posse, post testimonia deducta, eo casu, quo scivit Interveniens litem agi, & testes produci:
secus

secus, si ignoraverit, cum ignorantia facti non debeat cuiquam nocere: unde & cum Bartolo concludimus, si doceat principaliter sua interesse, de novo posse testes advocare ad probandum, vide *Gail. l. i. observ. 17.* si autem tertii principaliter non intersit, & magis in gratiam & pro interesse partis litigantis, quam suam & pro suo interesse intercedat, nihil novi in hac causa aget *Gail. l. i. obs. 17.* cum hoc negotium ex alterius jure videatur pendere, in qua re ulterius consulendus est *Gail. dict. observ. 71.*

In causis appellationum opus est distinctione, utrum interventor sciverit vel ignoraverit causam esse agitatam: si enim sciverit, & intra decendum à lata sententia non appellaverit, vel appellationi non assiterit, non facile audietur post fatalia accedens. *l. 36. sepe constitutum. ff. de re judicata,* adeoque si ignorans post fatalia accesserit, audiri debet, siquidem probaverit sibi de præjudicio suo nihil esse denunciatum; ac proinde non obstantibus rei judicatæ exceptionibus, is qui ignorat, post tres sententias conformes sese executioni recte opponit, atque eam impedit, modo (ut superius allegatum fuit) docuerit de suo interesse.

Quin & interveniens, qui de suo interesse ostendit, potest impedire executionem missionis in possessionem, vel solutionis ex instrumento, confessione vel simili causa *Bart. in l. 25. à Divo Pio. ff. de re judicata. §. si super Felinus in dicto capite cum super. n. 27.* ubi ait: *si tertius habeat nomina quorundam debitorum. Caji sibi obli-*

obligata, quod possit se opponere executioni contra eos imminenti, etiamsi contra principalem nondum esset facta executio.

Insuper quoque Interventor jure impediet executionem, si nulliter sit processum, etiamsi post tres sententias veniat, *Felinus in cap. veniens. num. 17. de testibus*, quo refertur, si pars vel Judex tertii Interveniens interesse sciverit, & æque eo inscio, nec vocato, nec citato, processerit. Præterea suspenditur Executio, si irreparabile damnum vel præjudicium tertii intervenientis subfit, vel in bonis vel in fama, *Felinus d. c. cum super. n. 17. de re judic.* Idem procedit, si non ipsius tertii, sed res cujuscunque alterius, pro quo intercedere permissum est, in periculum deducatur. Præter hosce modos cessabit executio, si interveniens ilico jus suum monstrare possit, secundum vulgatum: hodie constat, hodie agatur.

De eo dubitari posset, an interveniens teneatur libellum exhibere, & litem contestari? siquidem veniat ad submovendum litigantes unum vel alterum pro interesse suo singulari, dubium non est, eum teneri; quod procedit si veniat ad sua defendendum ex jure & titulo speciali; secus est, si propter juris connexitatem tertius principali juri assistat, & in ejus libello suum interesse fundatum habeat. *Gail. lib. 1. observat. 71. num. 9.* Hoc casu tertius Interveniens petere possit libellum & omnia acta suis sumptibus sibi edi; imo ipsi concedenda est copia attestatorum post publi-

publicationem earum *dicto cap. cum super. n. 18. extra de re Judic. Felinus.*

Pro formando Interveniētis libello in causa appellationum, tradunt Practici distinctionem inter appellationem à sententia, quæ aliquod præjudicium Interveniēti possit adferre, & eam, quæ plenum præjudicium adferat; vel ut explicatius dicatur, inter appellationem à sententia, qua Interveniens citra ullam actionis intentionem se lædi vel læsum esse timet, & eam, qua interveniēti formata intentione actionis revera præjudicium factum est. Primo casu formari potest libellus, quod sententia lata sit inter A. B. Interventore ignorante, non vocato, non citato &c. quoniam vero Interventoris vel ratione fundi, vel ratione hereditatis, vel alterius juris cum reo condemnato communis interest, ne Interventori quicquam præjudicii generetur, propterea petit & contendit Interventor per sententiam Judicis declarari, eam sententiam ne minimum Interventori præjudicium adferre; Non autem concludendum est hoc casu, Interventorem petere sententiam nullam declarari, vel rescindi: Altero autem casu, quo plenum per sententiam infertur præjudicium, contendendum est, ut Judex pronunciet sententiam esse nullam, aut tanquam iniquam rescindendam esse, vide Angelum in l. 29. si suspecta. n. 4. ff. de inoffic. testam.

Id hic notandum, quod interesse, tanquam causa agendi, simul in appellatione debeat exprimi, imo justificari, probando plene, vel ad minimum semiplene.

Potest & id de casu primo notari, quod, antequam appellet Interventor, præstet, ut a deat Judicem, qui sententiam dixit, & ab eo petat declarationem sententiæ, an etiam velit intervenienti præjudicatum. Imo & dicere potest, se non sperare in suum absentis præjudicium quicquam esse actum, vel pronunciatum: & si forte tale quid sit actum, ut hoc revocetur, & sententia restringatur: unde & monent Practici pro regula, ut interveniens semper sit cautus, ne facile appellet, ubi alia via ei consultum esse possit.

DE REPLICATIONE.

Teghen-weere, Weder-antwort.

HActenus de Interventione: procedamus nunc ad alios libellos Replicationum.

Replicatio est quasi rete, quod explicatur ab Actore, contra quævis effugia, tracti ad judicem rei.

Replijck en is anders niet dan een exceptie oft è uytfluyting, die den Eyscher competeert, teghens d' uytvlucht by den verweerder gesogt, ende voorgewent, om de selve te krencken, ende de geïnstituerte actie te styven: wesende als het eerste weder-spreken aen des Eyschers zyde.

Pro generali Regula observandum est, quod
si suff

Si sufficienter causa sit proposita in libello, & defensa à Reo in responsione per negationem facti, præstet, (ne sumptibus partes graventur) non ulterius procedere, verum persistere in prioribus allegatis, & concludere in causa ante Interlocutoriam. Sin autem materia adeo lata & diffusa, variisque circumstantiis involuta est, replicatio proponenda est, & ad illam duplicatio: semper enim reus postremas habet partes. Ad ultiores libellos, scilicet triplicationum & quadruplicationum non facile Advocatus procedet, nisi observaverit hoc omnino necesse esse: semper enim ei studio esse debet, ut processus abbrevientur: quam ob causam multis locis constitutum est, quod partes triplicam vel quadruplicam non possint exhibere, nisi speciali à iudice consensu impetrato.

Imprimis vero hic prospiciendum est Advocatis, ut omnia facta, quibus probatis victoriam Clientes consecuturos confidunt, clare deducant & frequentibus repetitionibus & superfluis verbis absterneant: nam cum interlocutoria lata est, & partes ad probandum sunt admittæ, non licet impertinentia articulis probationum comprehendere; nec omitti quoque debent, quæ ad rem faciunt: quia postea, illa, quæ non sunt allegata in processu ante sententiam interlocutoriam, non possunt proponi, & sic frustra probanda essent; interim si forte per errorem Advocati, vel ignorantiam partium quid sit omissum, poterit secundum
stylum

Asylum Curiarum peti restitutio in integrum, adversus ejusmodi omissionem: nec facile solet negari restitutio, modo sit probabilis aliqua causa, ne quisquam privetur legitimis suæ causæ defensionibus, aut nimium præcipiretur; solet enim frequenter dici, præcipationem esse novercam justitiæ. Id quoque sedulo cavendum, ne in ultimo libello, sive fuerit duplica, sive quadruplica, Reus ulla exhibeat Instrumenta: id enim si fuerit factum, vel nihil dicetur esse actum, quia pars adversa ad ea non fuerit audita; vel alias poterit adversarius, (licet in causa sit conclusum,) ea refutare, nec dabitur Reo potestas contradicendi replicationi Instrumentorum, quam fecit Actor. Id quoque vitandum, ne nimia prolixitate scribendi vel adversarium obruat, vel Judici tenebras offundat: rectissime enim Baldus dixit, tantum valere unum verbum effectivum, quantum mille alia.

DE CONCLUSIONE.

Sluittingh in Rechten.

Processu hoc modo instructo concludendum est; quia in re diligenter omnia sunt revolvenda ac conferenda, an etiam aliquod in scribendo erratum occurrat, & si quid tale deprehendatur, sedulo corrigendum est: imprimis vero ratio habenda est ejus, ut omnes articuli suis numeris exacte distinguantur: quo facto conclusionem verbo notatam addat,

ut

ut constare possit Judici, nihil præterea esse addendum.

Concludeeren ofte sluyten in Rechte, is naer styli niet anders, dan 't gantsche Process gefur- neert by goeden Inventaris inde Griffie overbren- gen, ende dien-volgende hen verdragen van alle vordere Rechts-plegingen in de saake, nopende de tegenwoordige instantie, en versoeken expeditie van Justitie. Siet 't 89. 145. en 219. art. van de Instruct.

Sollicitè vero vitandum est, ne, cum con- clusum est in causa, addatur aliquod Instrumen- tum in processu non exhibitum, vel etiam re- pertorio Instrumentorum infarciatur aliquid, quod ante non fuit visum: id enim non tan- tum legibus prohibitum est, sed & pugnat cum officio boni viri, maxime vero Advocati; ne- que enim technis, pravis artibus, & machina- tionibus licet Advocato adversarium sui Cli- entis supplantare, sed aperto jure, justisque re- mediis. Cum ita conclusum est in causa, of- ferendus est processus Judici, qui ad hoc roga- bitur, ut in ea causa quam expeditissime justi- tiam administret: hic si partes in facto non conveniant, feret interlocutoriam, qua partes ad probandum admittit, & nonnunquam pro ratione & exigentia rei, de qua disputatur, ad- dit certum tempus, intra quod probationes suas litigantes proponant, qua re optime con- sulitur litigantibus, siquidem adjiciatur hoc tempus esse peremptorium, & cedere pro omni dilatione.

FOR-

FORMA INTERLOCUTORIÆ SENTENTIÆ.

Forma hujusmodi Interlocutoriæ talis est: *Senatus, visis omnibus, observat partes contraria facta proponere, ac propterea eas remittit ad probandum sc. post sex septimanas, pro omni dilatione, reservatis expensis ad finem litis.* Nec tantum talis Interlocutio fit, sed & alia, scilicet, quod partes remittantur ad Arbitros sive delegatos Judices, qui illos audiant, & in concordiam redigant, si fieri possit; si non, in omnia inquirent, & de iis in Senatu referant, reservatis expensis.

Hæc interlocutio tunc maxime locum habet, cum agitur inter consanguineos, quos transigere mavult Senatus, quam in lite pergere, propter incommoda, quæ inde in familia sequuntur: vel cum agitur de rationibus examinandis; quia examinatio earum melius ab uno vel duobus arbitris, quam à toto consilio fieri potest. Solet & aliis ex causis Interlocutoria fieri; imo poterunt & ipsi Advocati petere à Judice, licet non viderit processum, ut partes ad probationes admittantur. Imo & solus Advocatus Actoris vel Rei idem potest petere, siquidem declaret, quæstionem facti in processum deductam. Sed hac in re non temere agendum est, siquidem enim Judex postea observet controversiam in facto ejusque probatione non constitisse, potest mulctam indicare illis, qui temere hac in re sunt versati:

quin-

quinimo & qui per malitiam tale quid machinatus fuerit, ut litem protelaret, & justitiæ remoram injiceret, potest & debet ei interdici advocacione, vel ad tempus, vel in totum, pro rei qualitate: quæ pœna tamen infligitur rarissime, ex quo fit, ut adeo onerentur convitiis Advocati.

Post sententiam Interlocutoriam, qua litigantes admisi sunt ad probandum, quæritur de Articulis sive propositionibus probatoriis. Duplici autem modo in hisce proceditur: aut enim articulatim omnia, quæ probanda sunt, denuo proponuntur: aut attinguntur quasi per indicem facta, quæ in prioribus sunt allegata, addendo numerum articulorum, qui sunt positi in processu ante Interlocutoriam: & si quidem articulatim omnia denuo concipiuntur, cavendum est, ne alia facta allegentur, quam ante fuerint allegata: & deinde, ut singulis articulis singula facta comprehendantur, ne per fraudes ea ratione adversarius circumveniatur. Præterea hic cavendum, ne quid per verborum involucra, quibus adversarius implicari possit, concipiatur: & imprimis sollicite agi oportet, ne positionibus & articulis talia comprehendantur, quæ possint esse scribenti noxia: producens enim positiones, fateatur, vera esse omnia, quæ illis continentur *l. 9. cum precum. c. lib. 7. t. 16. de Lib. causa. vide Alexandrum consil. 71. l.*

Cum autem nihil articulatim concipitur, sed Advocatus, ne videatur nova allegare, sese refert

refert ad facta ante allegata, debet exacte annotare numerum articulorum & libellos, in quibus sunt, ne Judex ulla ratione examen aliter instituat, quam instituere debet.

Quod si forte ille, qui responsurus est ad articulos, Advocatum suum roget, quid respondere debeat, non facile consilium suum præbebit, cum ita debeat patrocinari suo Clienti, ne alterum per injustitiam premat. Putant aliqui, Advocatum debere admonere Clientem hoc modo: *si veritatem responderis, perdes causam: sin aliter, animam:* sed tutius est, ut Advocatus graviter Clientem suum moneat, ut pure & plane, in iis, quæ novit, respondeat, & nihil contra veritatem aut conscientiam dicat.

Interim, cum quidam Advocati perversiores soleant aliquando testibus vel parti adversæ objicere crimina, quod scilicet sint perjuri, vel aliorum gravium criminum rei, in hac re præstat, ut Advocatus, cum tale quid metuit, moneat eum, cui patrocinatur, ut ad illam positionem non respondeat, ne vel ex confessione, vel inficiatione liticula nova oriatur: *vide Lanfrancum tit. de Festib. num. 79.* posset tamen respondere cliens, talia nihil facere ad præsentem causam, & esse impertinentia: illa autem, quæ sunt impertinentia, solent rejici.

Cum responsum est ad articulos, potissima erit Advocati cura diligenter attendere, quid sit responsum, & si quidem adversarius sit confessus,

fessus, non opus est ulteriori probatione & sumptu, cum confessio fortissime probet *l. 5. cum. C. lib. 2. tit. 4. de transact. lib. 13. C. lib. 4. tit. 3. de non numerata pecunia.*

Sunt enim confessi pro judicatis habendi, & circa illos nullæ sunt judicum partes, quam ut condemnent. *l. 12. proinde. §. ult. ff. lib. 9. tit. 2. ad Leg. Aquil.* Dubium est, an ex sola confessione possit fieri condemnatio in capitalibus? Id simpliciter non est admittendum *lib. 23. §. fin. l. 24. ff. ad Leg. Aquil.* itaque hæc concurrere debent: 1. Ut confessio fiat coram iudice competente *l. 2. ff. l. 42. tit. 2. de Confessis*: uti enim sententia nulla est, quæ à iudice incompetente lata est, *lib. 1. C. toto tit. C. lib. 7. tit. 48. si non Competente iudice*: ita nulla est confessio *Butrius in Capitulo, at si Clerici, extra de judiciis, & in Capite, si diligenti, extra de foro competenti. Alexander Con- sil. 7. lib. 30.* 2. Ut fiat confessio adversario præsentem, vel ad ejus instantiam, ac Judicis interrogationem sive examinationem super articulos. 3. Ut sit facta à majore 25. annis, *arg. l. 6. certum. §. 5. in pupillo. ff. de Confessis. l. 9. §. 2. ff. lib. 4. tit. 4. de minor. 25. ann.* 4. Ut libera voluntate fiat. *l. 13. Confessionibus. ff. l. 11. tit. 1. can. 1. causa 15. quest. 6.*

Quæri posset de illis, qui veniam ætatis impetraverunt, an & illi ex confessione plene obligentur? id affirmandum est, cum omnes actus legitimos exercere possint. *l. 1. C. seq. C. l. 2. §. 45. de his, qui veniam ætat. imp.* atque
in

in iudicio cesset omnis metus & suspicio violentiæ. Inter reliqua autem hac in re attendendum est, ut Iudex in confessione causam scientiæ inquireat, ne postea objiciatur, quod errans non fateatur *l. 2. non fatetur. ff. de Confessis. cap. fin. extra eodem.* præsertim videat responsionibus adjectam esse qualitatem aliquam restrictivam, cum latere eum non debeat, probationem illius qualitatis, quæ responsioni affirmativæ adjecta est, respondententi & alleganti incumbere: quocirca, si illa postea à respondente non probetur, is qui confessus est ita habetur, ac si pure & sine qualitate adjecta respondisset. Illud & hic in controversiam venit, an præcise requiratur præsentia eius, qui responsurus est, & videtur hoc moribus, & speciatim in Hollandia receptum esse: *videatur art. 125. Inst. Curia Holland. junct. art. 75. in verbis: Ende sullen alle termynen &c.*

Nonnunquam tamen utile, imo necessarium est, ut ipse Advocatus vel Procurator in animam domini jurare possit, transmisissis ad ipsum dominum articulis & deinde remisissis per procuratorem ad singulos articulos responsionibus: scilicet cum domini in aliis provinciis degunt.

Cum vero responsum est ad articulos, & adversarius non satis confessus est, ex quo producens possit vel liberari, vel adversarius condemnari, procedendum est ad productionem testium: sed antequam id fiat, in hoc intentus erit Advocatus, adversæ partis, ut recte ponat

sua Interrogatoria, quæ testibus proponenda sunt, præmissa semper protestatione de impertinentibus rescandis, & si Cliens responderit ad impertinentia, ut responsiones ex non attendantur: ac deinde de interrogationibus ipsis non habendis pro Articulis sive positionibus veris, id est: ut non habeantur Interrogatoria sic posita, ut ponens videatur illa plene probare, sed ut veritas undequaque melius investigetur.

Incidenter hic notandum, quod exacte Interrogatoria concipi debeant, hoc quidem ordine, ut si factum aliquod esse dicatur: 1. sit quæstio de personis. 2. de re sive causa. 3. de modo aliisque circumstantiis. Ex. gr. Ponit Procurator fisci Titium homicidium commisisse, ac Mævium ab eo interfectum: Interrogatoria sic describentur:

Circa personas, qui fuerint præsentis: an omnes illi, qui præsentis fuerunt, sint homines, quibus fides plena habenda est, id est, non sint aliqui ex consanguineis defuncti: an non pretio corrupti: ex qua causa illi accesserint? an non ante, illi qui præsentis fuerunt, pugnaverint? an non incitaverint defunctum ad pugnandum? an non occasionem huic flagitio dederint? an non dixerint, quod contra eum vel delinquentem testimonium perhibere voverint? an non secreto, colludendi causa, contulerint de testimonio dicendo?

Circa rem vel causam? an vulnus viderint infligi? vel an ex aliis audiverint?

c

Circa

Circa modum & circumstantias: an observaverint cultro sit factum, an gladio: quo loco steterint pugnantes: quæ verba præcesserint, tum à parte defuncti, tum à parte rei: quis fuerit aggressor? & similia, pro re nata, quæ ad rem faciunt applicari poterunt.

Et in nulla re tam debet curiosus esse Judex, quam in hoc negotio. Cavebit etiam Judex, ne intermittatur ullum ex Interrogatoriis: imo scelerate agit, si instruat testem, quid debeat respondere. Sin autem observet testem hallucinari circa responsionem ad ea, quæ interrogata sunt, ulterius rogabit, nec contentus erit interrogatoriis, quæ litigator proponit, sed addet & de suo suppleat, quod Advocato vel parti deest: supplere enim debet; *licet DD. negent ex l. unica. C. lib. 2. tit. 11. ut quæ desunt Advocatis &c. Arg. l. 3. C. lib. 2. t. 4. de transact. l. 21. ubicunq. ff. lib. 11. t. 1. de interrogationibus in jure faciendis, atque ita in reliquis procedendum est.*

Unum autem hic addam ad majorem illustrationem: pone testamentum esse publicandum à Judice ad eam rem delegato, & testes esse vocatos, ut recognoscant suas manus vel signa, si fuerint apposita: pone præterea id factum esse in loco, in quo non habitat testator: ad hanc rem inservient hæc interrogatoria.

1. Circa personam: an testatorem noverint; ex quibus signis ipsum noverint: an proceræ staturæ homo fuerit, an vero mediocris: quæ fuerit

fuerit ipsius vox, utrum exilis aut stentorea: an liberalis in dicendo: qui testes fuerint præsentes: an singulis noti: an Notarius habeatur publice pro Notario: unde testes sciant eum esse Notarium: an sciant, quæ sit causa, quod testator ibi testamentum condiderit, & non domi, quid testator dixerit, dum advocarentur, dum testes essent præsentes in ipso negotio, dum recederent testes: qui inter- venerint dum testamentum scriberetur: an testator ipse scripserit, & an ei subscripserit: an viderint scripsisse vel subscripsisse: si signatum sit testamentum, cujus sigillo & à quo impressum: an annullo, an alio instrumento: an omnia sint facta unico contextu, an testis viderit testem subscribere: an non Notarius fuerit bene potus: an non testes largius biberint: an hæres scriptus non fuerit præsens & laute exceperit testes; à quo rogati, & quando, & ad quid: quot annorum sint omnes testes: an non aliquis ex iis intestabilis? & sic ulterius procedendum est ad alia capita ad hanc rem facientia, secundum illa, quæ ad testamenti factionem pertinent, ratione testatoris, ratione heredis, ratione eorum, qui sunt adhibiti, ratione concurrentium.

Cum testes sunt ab aliquo producendi, inter reliqua fidelis Advocatus cavebit, ne quid subdolè vel contra juris formam agat, sed ut omnia ex fide & stylo fiant. Hic quæritur de testibus, an prælegere illis possit illos articulos, ad quos sunt examinandi: & videtur

æquior sententia esse affirmativa, modo non
 struat ipsi insidias, & nullis technis utatur ad
 testes inducendos per fraudem vel deceptio-
 nem. Explorari quidem potest veritas, sed ea
 non est per errores & fraudes obnubilanda:
 quo facit *Capitulum ad hæc de rescript.* Præterea
 id maxime attendet Advocatus, ne pernicio-
 sum det clienti consilium de testibus corrup-
 pendis, aut instruendis per nequitiam *Vid.*
Bart. in l. 2. C. de Jurejurando prop. calumniam.
 imo monebit clientem, ne quid agat contra
 juris formam & justam rationem: ac præterea
 non debet circumvenire Judicem verbis du-
 biis: nec enim debet ipsum alio modo suo
 clienti reddere propitium, quam tantum ex
 justitia causæ. Quid ergo, si Advocatus opi-
 pare exceperit testes sui clientis, ut illi Liberi
 patris donis perfusi libere testarentur, & sine
 ullo conscientiæ morfu pronunciarent pro eo,
 quo sunt producti? Res hæc turpis est, nec
 poterit à viro bono id fieri, atque hanc rem
 debet Judex exacte attendere, & non admitte-
 re aliquem, quem observaverit inebriatum, &
 propterea ipsi mandare debet, ut discussa cra-
 pula postea redeat. Inter reliqua & id obser-
 vabit Advocatus, ut intra tempora, quæ sunt
 jure vel statuto introducta, omnes suas proba-
 tiones proponat, & Adversarium non impe-
 diat. Et si testes sint examinandi, est ejus of-
 ficiium addere singulis testibus numeros Arti-
 culorum, ad quos examinari debeant; ut ea ra-
 tione labor judicis minuatur.

Præ-

Præter testes etiam ad probationem pertinent instrumenta, quæ produci debent intra illa tempora dilationum, quæ in causa sunt constituta. Id vero hic videtur speciatim observandum, quod facilius admittatur productio alicujus Instrumenti post dilationi præscriptum diem, quam productio testium: quia firmitior & certior est probatio per instrumenta, quam per testes, & suppositio instrumenti falsi non tam facile excogitari & fieri potest, quam testium: verum in hac productione id sollicitè spectabit producens sive ejus Advocatus, ne quid edatur antequam tenor ejus sit curiosè examinatus. Id enim receptum est, quod, qui sese refert ad aliquod instrumentum, videatur probare & confiteri omnia illa, quæ in eo comprehensa sunt *Cap. olim. extra de censibus. Baldus in l. si quis testibus. C. de Testibus*, quo facit regula Ordinaria: Id quod semel probatum est, non potest postea reprobari *vid. l. 9. Pomponius. ff. lib. 3. t. 5. de negot. gestis*. Quæri hic posset, an, qui ex parte allegat aliquod instrumentum, in aliis capitibus teneatur illud probare? non est dubium, quin producens in totum teneatur approbare *Argum. dictæ l. 9. ff. de negot. gestis*. sed si ab adversario ex instrumento à se producto allegetur probatio, poterit fortiter is, adversus quem est editum, in suum commodum ex eo quid depromere, facta scilicet præsuppositione, si verum sit, rejectis reliquis. Præterea attendet Advocatus, ne ipsum authenticum sive originale proferat, sed

copiam, ad cuius collationem cum principali citabit Adversarium, in hac sc. forma, ut videat coram Iudice conferri principale cum exemplari: sic enim fiet, ut quasi duplex habeat principale, & non intercitat probatio. Insuper & debet editio fieri in ipso iudicio, citato ad eam Adversario: neque enim unquam admittere debet patronus in causa, ut aliquod instrumentum producat, quod scit aut putat esse falsum aut suspectum: ea enim res, siquidem Advocatus non ignoraverit, magno periculo eum implicabit: cum non solum fabricantes falsum, sed & qui scienter utuntur falso poena legis Corneliae teneantur. Reliqua, quae pertinent ad instrumenta, petenda sunt ex iis, de quibus in theoria solet agi vel disputari.

De praesumptionibus non solet agi intra tempora dilationum, nisi quatenus proponuntur facta, ex quibus ea deducuntur: verum praesumptiones urgentur praecipue in deductione totius causae, cum Advocatus vel concludit, vel omnia causae merita proponit, & ex illis, quae probata sunt, deducit conjecturas & praesumptiones. Facta itaque, ut ante dictum est, quae inducunt ad praesumendum, exacte poni & probari debent.

Cum jam omnia, quae ad probationem faciunt, proposuit Advocatus, & existimat se satisfecisse, sequi debet renunciatio probationum: verum hac in re notandum, quod non sit renunciandum productioni, antequam omnia mature examinaverit, & viderit, an non
pra-

præter ea, quæ ante sunt producta, aliud quid produci posset: præstat enim probationem habere abundantem, quam aliqua parte deficientem. Observabit etiam Advocatus, ut cum ipse renunciaverit ulteriori productioni, non facile patiatur sibi manum vel moram injici, ut lis prorogetur. Verum si ei constet, adversarium ex legitima causa petere sibi dari spatium, non præbebit se nimis difficilem, vel morosum, & ostendet maximè se agere, ut nec adversarium nimis strictè per temporis angustias concludat, aut clientem suum non fatis videatur tueri. Itaque si videat adversarium per fraudes & artes quærere dilationes omnibus juris remediis hoc aget, ut adversario compedes injiciantur, atque ei non sit facultas, cum damno sui clientis litem protrahere.

Cum autem testes examinati sunt, & renunciatio ulterioris probationis facta est, nec non testimonia partibus communicata publicata sunt, unice Advocatus occupabitur, ut diligenti cura evolvat omnem informationem, ac expendat, quæ sunt à testibus dicta. Imprimis à parte actoris excutienda sunt testimonia, ac inquirendum, quid, quibus probatum sit ab eo: similiter quoque à parte rei videntum, an & is plene suam exceptionem sive factum, in quo se fundat, docuerit.

Conferenda est deinde confessio partium, cum iis, quæ sunt à testibus deposita. In hac re præstat annotare ad singulos probationum

Articulos sive positiones confessiones partium & testium depositiones, ut ex illa collatione constare possit, quid sit probatum, vel non: & siquidem adversarii testes sint reprobandi, non facilis erit Advocatus in allegandis iis, quæ ad ignominiam testium facerent, & si aliquid, quod ad existimationem minuendam facit, sit allegandum, id ita proponi oportet, ut adversarius ac testes, imo & Judex ipse intelligat, quod summa necessitate coactus, magis ad defensionem causæ, quam contumeliam alterius omnia in medium sint allata. Præstat itaque, antequam talia objiciantur, in promptu habere probationes eorum, ne deficientibus iis cliens involvatur gravissimis injuriarum actionibus: & cum probationes sunt paratæ, præstat articulis certis ea, quæ objicienda sunt, comprehendere, & hanc adhibere cautelam, ne quicquam fiat sine speciali mandato, quod præstat concipere scripto: ita Judici constabit, nihil maledicendi animo esse allegatum. Ex quibus autem possint reprobari testes, id constat, scilicet propter rationem sanguinis vel aliam justam causam.

Quid autem faciendum, si probationibus discussis deprehendat Advocatus non exacte testes esse examinatos? Præstat, ut denuo vocentur, & exactius examen instituat. Verum quidem est, quod post didicita testificata non soleat denuo institui examen: verum cum forte testes non sunt ad omnia, de quibus interrogari debebant, interrogati, vel non respon-

sponderunt sufficienter, aut cum est ambiguus sermo, Judex novam à se fieri examinationem jure non potest negare. Cum vero reprobationes testium sunt exhibitæ, incumbet in hoc Advocatus, ut omnes illas refellat, atque amoliat, adeoq; allaborabit, ut non tantum scribendo, sed & probando fidem testibus plenam asserat. Ita vero testium fides confirmabitur, siquidem ex aliis indiciis eorum dicta tanquam à stipulatione aliqua corroborentur; sin autem contra personas testium quid sit probatum ab Adversario, id, quam maxime fieri potest, excusandum vel declinandum. Convenit vero reprobationibus vicissim salvationes subjicere, ac repertorium omnium monumentorum, quæ sunt in processu producta & allegata, exacte describere, non tantum in iis, quæ ante interlocutoriam, sed & postea opposita sunt, ut secundum hoc Judex distincte & ex ordine possit legere, & commodius definire. Est & illud Advocati boni officium, ut post conclusionem ad majorem Judicis instructionem describat brevem juris deductionem, delineata in primis facti specie, ac deinde addita confirmatione Juris pro suo cliente facientis, ac solutione eorum argumentorum, quæ pars adversa pro se allegat, cujus rei etiam meminit *Bald. in Auth. jubemus. cap. de judiciis*. Controvertitur autem circa hanc rem, an parti adversæ vel ejus Advocato debeat fieri copia ejusmodi deductionis, & magis est, ut negetur. *Bald. dicto loco*, quia non est pars processus, nec

de substantia iudicii, nec revera quoad merita
 causæ interest adversarii eam legendam sibi ex-
 hiberi: sed potest illud ita limitari, nisi spe-
 cialis sit causa, ut ex. gr. si causa sit Crimina-
 lis, tunc enim Judex extra ordinem partibus
 id imponit, ut utrimque deductiones videant,
 ac examinent, & si videatur ad Adversarii
 respondeant. Hisce omnibus ita absolutis
 est procedendum ad sententiam, à qua ordina-
 tio præstat fieri appellationem, facta protesta-
 tione de nullitate, quando ea commissa vide-
 tur, scilicet cum quis in causa succubuit. Et
 circa appellationem quidem multa sunt atten-
 denda, 1. an sit justa ejus causa: præstat itaque,
 ut is qui prudens Consilium suggerere suo cli-
 enti velit, antequam Appellatio introducatur,
 in consilium vocet alios Jurisperitos, & cum
 eis expendat omnia causæ merita, atque ita ma-
 ture consulat, quid ulterius facto opus sit.
 2. Cum appellatio instituenda est, inprimis ob-
 servandum, an non sit aliquid in persona, vel
 in causa, vel in modo, ob quod Appellatio se-
 cundum Juris regulam denegetur: sic si sit con-
 tumax, condemnatus non audietur appellare
 volens *l. 23. ex consensu. §. 1. ff. lib. 49. tit. 1. de
 Appellat. l. 73. Et post Edictum primo. §. 1. ff. lib. 5.
 tit. 1. de Judiciis. l. 13. properandum. C. lib. 3. tit. 1.
 de Judiciis.* Contumacem autem accipimus, qui
 vel rotunde dixit se nolle venire in iudicium,
 vel tribus edictis evocatoriis, seu uno perem-
 ptorio copiam sui facere contemnit *l. 53. princ.
 Et §. 1. ff. lib. 42. t. 1. de re Judic.*

Ratio-

Ratione causæ putant aliqui inhibitam esse appellationem, cum de possessione momentanea est disputatum: verum id non est recipiendum, sed tantum hoc modo, quod si de possessione sit appellatio interposita, lata sententia fortiatur provisionaliter effectum, *l. unic. C. lib. 7. tit. 69. si de momentanea possessione: quo facit cap. ad sedem extra de restitut. spoliatore. VVormser. lib. 1. quest. 24. observat. 12.*

Respectu temporis id tenendum, quod si decendum sit elapsum à lata sententia, nulla postea interponi possit appellatio, *Nobell. 23. cap. 1.* Sic etiam, qui dimissorias seu Apostolos intra 30. dies non petierit, excluditur ab appellatione, *l. 6. §. 6. C. lib. 7. tit. 62. de appell. l. unic. ff. lib. 49. tit. 6. de libell. dimissor. &c.*

Quoad formam appellandi, desideratur, ut si ab Interlocutoria fiat appellatio, debeant omnia in scriptis fieri, expressis gravissimis causis; ita jure Canonico decisum, *cap. Cordi extra de appellat.* & per stylum Curiarum receptum est. Id vero attendet Advocatus, ut ad diem comparitioni in hac causa destinatum paratus exhibeat exemplum sententiæ, & libellum, quo causam appellationis scripsit, introducat; si enim ipse non compareat, circumducitur citatio in appellatione, ac non aliter postea auditur, quam solutis adversario expensis: id quod receptum est in magno Mechliniensi Senatu, ac etiam

in Curia hujus provinciæ, *Art. 110.* Imo vix audietur, nisi restitutionem in integrum postulaverit, & impetraverit. Solet hic autem nonnunquam quæri, si quis dicat: Appello ad competentem Judicem, non expresso Judicis nomine, an appellatio jure subsistat? affirmativa est tutior, secundum doctrinam *Bart. in l. 1. in fin. ff. de appellat.* quia in dubio illa interpretatio est accipienda, quæ actum concernit.

De Restitutionibus adversus fatalium lapsum agit *Guido Papa cons. 436. n. 119.* De eo etiam sæpe in praxi controversitur, si sententia plura contineat capitula, an ab uno aliquo capitulo liceat appellare? & magis est, id esse affirmandum, secundum *Innocentium, cap. 6. dilecti. 10. de appell. Bart. in l. 13. ff. eodem.* Verum id temperandum est, siquidem id capitulum fuerit ab aliis distinctum. Talem appellationem solent appellare à minima, quasi à minimo gravamine fiat. Uti etiam, si Judex inferior omiserit victum condemnare in expensas, *l. fin. C. lib. 7. tit. 64. quando procurare.*

Solent & Reauditiones fieri, quæ etiam suo modo sunt Appellationes à gravamine aliquo, quod infertur per interlocutionem judicis circa dilationes, probationem, executionem vel taxationem: & aliquando hæc res ita procedit, ut Advocatus, qui clientem suum sentit gravatum, contendat coram pleno consilio de re, in qua gravamen est. Solet autem regulariter aliqua summula deponi, quæ fisco cedit, si decre-

decretum à senatu approbetur, ut apparet etiam in Hollandia ex ordinatione Anno 1521. promulgata 9. Maji Art. 50. qui Articulus in fine sic sonat.

Ende oft gebeurde, dat eenige van den Partijen metten Appointeementen by 't Voorß. Raadsluyden gegeven, niet te vreden waaren, sal in judicio moeten begeeren reauditie, ende d' selve vervolgen, alleer de Rolle geexpedieert sal sijn, ofte ten minsten al eermen van nieuws presenteren sal, oft anders sal 't selve Appointement stadt-houden, ende sal d' sake alsdan in den vollen Raet gepleyt werden, ende indien 't Voorß. Appointement geapproveert weert by den Rade, so sal alsdan by den partyen, die metten Voorß. Appointementen niet te vreden is geweest voor d' boete betaalt werden eenen Philippus-Gulden.

De Boete van de Reauditie sijn 4. Gulden, na de tegenwoordighen Styl, ende de reauditie versocht sijnde, moet vervolght werden binnen 3. daeghen, den dagh van den Appointement daarinne gereekent.

Debet autem ilico peti reauditio, usque adeo, ut in nonnullis locis obtineat, ut interlocutio delegati Judicis, quam solemus dicere Appointement seu Apostille, sit rata, nisi stante judicio, hoc est manente eodem auditorio reauditio petatur.

Præter remedium appellationis est Revisio, quæ fit ab iis Curiiis, quæ loco Principis judicant. Hac de re est notabilis textus in Novella 119. cap. 5. sive Authent. quæ appellatio. Co lib.

lib. 1. tit. 19. de precibus Imperatori offerendis &c.
 In eo loco statutum est, quod si intra 10. dies post latam sententiam proposita sit, non aliter possit sententia executioni mandari, quam si pars victrix fidejussionem præstiterit de tanta summa cum usuris restituendis, quanta est in condemnatione, si sententia per legitimam retractionem resolvatur. Si autem intra decem dies revisio petatur (potest autem peti intra biennium) executio sine fidejussione fieri potest, jure retractionis reservato illi, qui se gravatum existimaverit. In Revisione id obtinet, ut regulariter summa aliqua consignetur, quæ fisco cedit, si sententia non fuerit retractata. Debet vero, qui eam petit respondere in scriptis, ac adducere rationes, quibus sententia infirmetur.

Cum autem multa de forma specifica requirantur, circumspecti erit Advocati nihil ex solemnibus omittere, nam alias, quod agitur nullius est momenti *VVesenbec. cons. 10. num. 9.* Sententia à qua revisio est petita executioni est mandanda, cum sola appellatio impediatur omnem executionem, *tot. tit. ff. lib. 49. tit. 7. nihil novari appellatione interposita.* Omnes autem Curia, quæ per arrestum judicant, nullam appellationem à se, sed revisionem tantum admittunt. Nunc de executione paucis.

DE

DE EXECUTIONE.

Uytrechtigh.

HAc in re præcipuæ erunt partes Advocati, examinare literas executoriales: id est mandatum, quod traditur executori, hoc quidem modo: 1. ut habeatur ratio personæ, quæ sententiam executioni mandabit, an scilicet talis sit, cui hoc muneris imponi possit, 2. an is mandaverit, qui mandare possit, 3. ut sit causa talis, quæ possit mandari executioni: quoties enim appellatio fuerit facta, cessat executio *tot. tit. ff. lib. 49. tit. 7. nihil innovari appellatione interposita*, nisi appellatio fuerit facta ab illo, à quo non potuit appellari. *l. 1. §. 1. & 2. ff. lib. 49. tit. 2. à quibus appellare non licet.* vel nisi talis sit causa, quæ provocationem non admittit, *l. unie. C. lib. 7. tit. 69. si de momentanea possess. fuerit appellatum*, aut alia obstet causa, quæ hoc jus impediat: Hisce rite examinatis attendendum est, ut iusta methodo procedat executor: id enim certum est, quod illi, qui non legitime procedit in executione, aut extra officium quid facit, non sit parendum, & impune possit resisti: ideoque & hoc observandum, quod executor non possit procedere in executione, nisi illi, contra quem executio dirigitur, vel alias ordinario loci suæ commissionis exhibuerit literas: nam alias jure dubitari poterit, an mandatum habeat *l. fin. lib. 15. tit. 2. mandati*

dati vel contra. l. 5. prohibetur. C. lib. 10. tit. 1. de jure fisci.

Circa ordinem in rebus executioni subji-
ciendis, servandum curabit Advocatus, ne
consentiat, ut certa bona eripiantur condemna-
to, aliter quam secundum præscriptum *l. 15. §. 2. ff. lib. 42. t. 2. de re judicata*, quo & spectant
illa, quæ tradit *Felinus in Cap. constitutis, extra
de rescriptis*: & quidem hæc ita sunt peragen-
da, ut primum mobilia, inter quæ & referre o-
portet sese moventia. 2. Immobilia. 3. Nomi-
na pro pignoribus accipiantur, *dicta l. 15. §. 2. ff.
de re judicat.*

Quæritur, an præcise hic ordo observari de-
beat? Affirmant Raphael Cummanus & A-
lexander: negat Barth. & alii *in dicta l. 15. ff.
de re judicata*. Verior autem est sententia, me-
thodum, quia ex legis dispositione est, esse ob-
servandam, nisi contrarium consuetudine aut
statutis sit introductum: adeoque id in praxi
valet, ut condemnatus interrogetur, quæ pi-
gnora capi velit, & si voluntatem suam decla-
raverit, apparitorem sive executorem voluntatem
eam sequi oporteat, nisi captionem ali-
quam habeat: & si triumphans captiosam esse
videat voluntatem condemnati, poterit, quod
tutius est, adire Judicem & conqueri; vel a-
lias, si res non desiderat exactam inquisitio-
nem, mandare executori, ut ordinem, qui est
in dicta lege *15. §. 2. ff. de re judicata* sequatur:
vel si etiam condemnatus noluerit declarare
suam voluntatem, poterit ipse, siquidem mo-
bilia

bilis vel se moventia non sint, certa immobilia nominare, in quæ executio dirigatur: & si etiam non sint immobilia, poterit nominare certa nomina, quæ executor subjiciat executioni. Item si etiam condemnatus res vilissimi pretii nominaverit, poterit quoque victor vel certas res in mobilibus, vel illis deficientibus in immobilibus designare. Interim, licet sit permissum generaliter in mobilia primo loco dirigere executionem, tamen præstat in iis ordinem servare: scilicet ut prius illa vendantur, quæ sint sumptu minori ac impendio *ita sentit Raphael Cummanus dicto loco*, nisi sint alia mobilia, quæ celeriolem & magis expeditam admittunt executionem *arg. dicta lib. 15. vers. 9. 4. ff. de re judicata.*

Ut autem in genere possit intelligi, quomodo sit procedendum, hæc sunt notanda.

1. Quærat^r parata pecunia: ea autem deficiente, 2. res, quibus carere commode potest victus, dummodo in iis sit executio prompta & sine controversia, 3. ad animalia ac pretiosam suppellectilem est veniendum. Ita etiam in immobilibus initium erit à minime pretiosis, quod temperamentum Zasius appellat civile; deinde ad magis pretiosa, servato semper hoc ordine, ut illa primo loco capiantur, quæ expeditius & sine controversia haberi & vendi possint, deinde & alia. Sic vero omnia sunt perficienda, ne nimium graventur illi, qui executionem patiuntur. Nimis autem severe exequuntur, contra legem charitatis ac juris rationem

nem, qui victum vel stratum auferunt *Arg. l. 34 ff. de re iudicata.* Non sane tollendi sunt lecti; lintheamina & vestes, quibus carere etiam condemnati non possint. De animalibus quoque quaeritur, an promiscue possint capi? Videtur hoc esse verius, quod boves aratores & instrumenta agriculturæ capi non debeant, cum per ablationem illorum tributorum illatio retardetur *lib. 7. Executores & Authent. Aratores. iuncta l. 8. pignorum causa. C. lib. 8. t. 17. quæ res pignori.* quæ loca sic sunt intelligenda, si victus alia bona habeat, *Glossa in dicta lib. 1. Executores. argum. l. 4. stipendia. C. lib. 7. t. 53. de Executione rei iudicata.* Quid autem si Executor differat executionem (facta collusionem cum condemnato?) Preces Senatui sunt offerendæ, ut iniquitas horum executorum corrigatur, ac etiam sub pœna privationis officii illis mandetur officio suo melius perfungi, intra certum tempus. Advocatus condemnati operam dabit, ut moneat clientem, ne executioni ullatenus resistat, neve injuriam verbalem aut realem apparitori vel Senatui inferat, sed si quas habeat rationes, eas ordinate proponat: inprimis vero quantum fieri possit allaboret, ut sumptibus minimis executio fiat. Ita si distrahenda sint bona, petet à iudice, ut venditio celebretur, non in diversoriis, sed aliis publicis locis, in quibus non solet fieri tanta consumptio.

Si quis autem multo ære alieno gravatus est & varias metuit executiones, poterit uti
uno

uno ex tribus remediis. Primum est, ut petat convocari creditores ad judicem delegatum, qui eos inducat ad remissionem alicujus partis debiti: sæpe enim ita accidit, ut debitores, qui debita solvere nequeunt, remissionem impetrent à creditoribus, qui malunt parte contenti esse, quam totum debitum in discrimen vocari.

Alterum est Beneficium quinquennialium, quod consistit in literis dilationum, sive diplomate dilatorio: Princeps enim solet hominibus obaratis, sine sua culpa, cum explicare suas pecunias nequeunt, concedere dilationes, ac quidem ut plurimum ad quinquennium; unde & quinquennales dicuntur. *Guido Papa quest. 57.* quo beneficio hoc efficitur, ut creditores nullam executionem intra tempus præscriptum movere possint.

Ut autem hæ literæ obtineri possint, primo summarie per attestaciones sufficientes probandum est, debitorem citra suam magnam culpam lapsum esse facultatibus. 2. Principi vel Senatui, vel qui vice Principis judicat, hæ attestaciones sunt exhibendæ & petendæ literæ quinquennales sive minorum induciarum. 3. cum impetratæ sunt hæ literæ, creditores sunt intimandi, ut ad certum diem veniant, & se opponant, vel consentiant dictis literis, quam rem appellant Interinément: specialiter autem debet addi in petitione, ut interim decernatur executionem esse suspendendam. 4. die, quo comparent creditores

ditores, offerenda est cautio ac ipsæ literæ, rogandique sunt præsentés, utrum consentiant vel non. Absentes vero contumaciæ sunt accusandi, contendendumque, ut habeantur pro consentientibus. 5. si præsentés Creditores in continenti nolint respondere, cegi non possunt, sed adversus ipsos contendendum, ut ipsimet tempus constituere velint, vel ut constituatur certum tempus intra quod respondeant, cum ratione cautionis, tum ratione impetrationis diplomatum de induciis.

Quid ergo, si potissima pars Creditorum, vel pactio cum debitore inira remissionem partis debiti fecerit, aut dilationem concesserit? Si justa sit ratio, etiam reliqui personales non hypothecarii, cegi possunt exemplum reliquorum sequi, *l. 10. juncta. 2. ff. lib. 7. tit. 14. de pactis.* sic tamen, ut cautio locum habeat, & nemini præjudicium fieri possit. Id vero, quod diximus de remissione, distincte est recipiendum, ut per eam hypothecariis non possit præjudicari, *Matthæus de Afflictis decisione 288.* Verum in dilatoriis, cum parvum contineant præjudicium, etiam hypothecarii cegi possunt. *Matth. dict. loc.*

Tertium est beneficium cessionis bonorum, quod Imperator flebile adjutorium & miserabile vocat auxilium, *l. penult. & ult. C. lib. 7. tit. 71. qui bonis cedere.* Hoc quoque beneficium suas habet regulas.

1. Itaque de justis attestationibus sibi prospiciet debitor, quibus doceat, se sua culpa, vel
faltem

saltem sua malitia in tanta debita non incidisse. Vide *Artic. 227. & 228. Instr. Curia Holland. & Artic. 6. Ampliat.*

2. Petat literas una cum suspensione Executionis.

3. Die ad eam rem constituto exhibeat cessionis diploma, una cum omnium bonorum repertorio juramento confirmato, ac contendat, ut creditores declarent intra certum tempus, an admittant, an rejiciant hoc beneficium: si admittant praesentes, & absentes de contumacia accusati pro consentientibus habeantur, actis publicis hoc beneficium insinuabitur, tanquam plene & cum effectu impetratum. Sin autem nonnulli sese opponant, desiderabit Advocatus debitoris, ut intra certum tempus processus instrui & finiiri possit. Ex hoc beneficio consequitur debitor hoc juris, ut nec detrudi in carcerem, nec conveniri possit, nisi in quantum facere possit, scilicet cum beneficium est impetratum; ante impetrationem vero, cum dubitatur, an ex fide inventarium sit factum, etiam detineri potest. Monendus itaque serio est ab Advocato suo debitor, ut rotunde debitum ad creditorum instantiam confiteatur: neganti enim debitum, hoc beneficium non datur, *l. penult. ff. lib. 42. tit. 3. de Cessione bonorum.*

Disputatur, quid sit dicendum de illo, qui in principio debitum negavit, post sententiam vero confessus fuerit? Distinguit *Bald. in l. 1. eod.* quod si justam habuerit causam ignorantiae

tiae

riæ (veluti si heres fuerit) non debeat privari beneficio; secus si turpiter mentitus sit, & postquam se spe sua frustratum videt, debitum agnoscit.

Disquirunt nonnulli an & hoc beneficium novis creditoribus præjudicium pariat? affirmant nonnulli: sed verior est distinctio, & si quidem creditores, dum lis est de beneficio impetrando, supervenerint, eos esse censendos eodem jure, quo priores censentur. *Guido Papa consil. 124.* si autem post impetrationem supervenerint, illis privilegium cessionis nocere non debet, quia impetratum est respectu æris alieni, quo fuit obætatus debitor.

De mercatoribus quoque quæsitum est, an & illi hoc beneficio gaudeant, cum foro cesserint? negandum id videtur, maxime ob constitutionem Caroli, qui tales nebulones laqueo gula fracta puniri voluit, quod & hodie obtinere debet in illis, qui libros rationum abscondunt, vel bonorum parte sublata anfangunt, & inextricabiles molestias creditoribus pariunt: de illis autem, qui injuria fortunæ sunt lapsi facultatibus, & non foro cedunt, sed parati sunt inventarium suorum bonorum tradere, & omnia bona creditoribus cedere, in omnibus idem juris statui debet, quod in aliis.

Transibimus ad quæstiones ex delictis, in quibus frequenter solet occurrere actio injuriarum, in qua Advocatus initio desudabit, ne quid moveatur publice, si ulla ratione honori

nori alterius possit consuli: verum si res aliter expidiri nequit, omnem operam dabit, ut locum, tempus, omnesque circumstantias, ipsamque injuriam recte exprimat, & si rem sit defensurus, respondebit modeste, & si negari non possit, quod objicitur, contendet non animo injuriandi, sed iracundiæ calore verba esse prolata, & si actor rigide instet, curabit ut procurator constituatur, in quem transferatur judicium, ut infamiæ notam possit evitare *l. 6. §. 2. ff. lib. 3. tit. 2. de his, qui notantur infamia. Capolla cautela 2. Cirus in l. 1. C. de sententiis & interlocutionibus*, quam cautelam omnes Doctores fere probant; ego vero rejicere soleo, quia nusquam directe probatur, & paria sunt, utrum quis ipse in sua persona, an per alium condemnetur. Interim, quia usu recepta est ea cautela, præstat eam uti: si vero contingat reum condemnari ad palinodiam, præstat dehortari clientem, ne jure suo rigide utatur: sufficit enim honorem restitutum esse per sententiam: eo enim modo fiet, ne Advocatus accusari possit ob nimiam vehementiam, & ut condemnatus cum summo totius familiæ dedecore ab ignominia præservetur.

In capitalibus causis cautissime agendum est, cum non liceat ibi disceptare. Ac principio quidem reum exacte examinabit Advocatus, ut intelligat, quod proprie sit crimen, quando, quo loco, & quibus præsentibus commissum, ac quæ sint rerum circumstantiæ; dein-

de

de desiderabit, an non præscriptione sit sublatum *l. 12. querela falsi. C. l. 9. tit. 22. ad leg. Corneliam de falsi.* & circa circumstantias attendet secundum *leg. 11. § 16. ff. lib. 48. tit. 19. de pœnis.* ad causam sive originem, ad personam, cui quid illatum est, & ejus, quæ intulit: tertio ad locum: quarto ad tempus, quinto ad qualitatem, sexto ad quantitatem, septimo, ad eventum, quæ omnia eleganter sunt expressa *dict. l. 16. §. 1. & seqq. ff. de pœnis*, habebit rationem antea actæ vitæ, tam ejus, qui fecit, quam qui passus est.

Præcavebit quoque summopere, ne ad mentiendum instruat clientem, & ne consilium det de testibus subornandis. Si vero reus negaverit delictum, rejecto in accusatorem probandi onere, fortiter & diligenter reum defendet, unice hoc agens, ut probationes & testes ab actore productos refutet, ut etiam ad Articulos refutatorios producat testes.

De eo quæsitum est, an etiam post didicita testificata & conclusionem in causa, possit articulos refutatorios conscribere? id affirmat *Hippolitus de Marsiliis in sua praxi §. sequens. n. 5. & seqq.* Si etiam reus sit deducendus ad quæstionem i. cogitabit, an sit is, qui torqueri possit: prohibentur enim nonnulli, ut impuberes, senes decrepiti, fœminæ gravida, *l. 1. §. impuberes. 32. ubi glossa leg. 3. §. 7. ignoscitur. ff. lib. 29. tit. 5. ad S. Ctum Syllanianum, Alexander in l. milites. C. de quæstionibus.* monebit, ut coram delegato Judice de innocentia sua protestetur atq; declaret (si scilicet sit innocens) nolle sibi confessione-

feffionem suam tormentis expressam præjudicare, eamque peractis quæstionibus revocet: alias enim si perseveret in confessione reus, condemnabitur: Imo & urgebit Advocatus, ne præter jus reus torqueatur, quo faciunt illa, quæ tractant *Cynus in leg. fin. Bart. in leg. i. §. i. de quæstion. Bald. in d. leg. milites eod. cap.* unice & in hoc incumbet, ut impediatur, ne quæstiones repetantur, supplici libello oblato, quo generatim rationes, quæ pro eo faciunt, Judici explicet, atque alleget, quam fragilis res sit tortura ut & ll. experientia testantur.

Incidit aliquando, ut reus ob delictum personaliter citetur, & contra eum contenditur, ut ex vinculis se defendat: hoc casu maxumopere consulat Advocatus, ne facile quis se purgationi offerat, nisi certo constet reum periculo vacare: siquidem enim res aliquo modo sit dubia, nunquam ad purgationem ex carcere faciendam inducet reum: melius enim est, (ut ajunt) avium amœnum cantum ruri audire, quam in carcere tristem catenarum strepitum.

Incidit præterea nonnunquam, ut reus literas remissionis obtineat, ideoque si de iis impetrandis agatur, ante omnia providendum est Advocato, ut supplicem libellum scribens, nihil præter rei & facti veritatem narret, id est, ut preces veritate nitantur: cum enim non omnia narrata sunt, quæ ad factum pertinent, impetrans carebit fructu & effectu beneficii remissionis: cum rescripta Principum falsis causis nixa non subsistant *cap. super literis extra de re-*

d

scriptis

scriptis, lib. fin. cap. si contra jus vel utilitatem public. hac de re vide art. 222. 223. & 224. Instr. Cur. Holl.

Nec etiam sufficit vera esse, quæ narrantur, sed oportet etiam servare solemnitates isti rei præscriptas. Itaque qui illas impetravit, tenetur intra tempus isti rei præscriptum eas exhibere, atq; simul postulare, ut intimentur, actisque juxta stylum inscribantur, ac ut deinde reliqua fiant, quæ ad hanc rem desiderantur: quæ solemnitates sunt observandæ anxie, ut etiam patronus fisci, sive Accusator, non possit eas, quia Juris publici sunt, remittere.

Præterea exigitur, ut vocentur illi, quorum interest ad oppugnandum beneficium remissionis. Id quoq; requiritur nonnullis locis, ut in auditorio reus flexis genibus & aperto capite exhibeat diploma Principis, nec ei surgere permissum sit ante, quam literæ plenè sint perlectæ
222. Art. Curie Holland.

Ultimo loco de sumptibus litis videndum, in quos condemnandus est, qui causam injustam fovet, *leg. 2. C. lib. 7. tit. 51. de expensis litis.* cæterum, si causa aliquo modo anceps, solet Judex vel compensare impensas, vel aliquando in dimidiam partem condemnare alterutrum ex litigantibus: verum totum hoc negotium relinquendum est arbitrio judicis, ut is pro re nata de eo statuatur. De eo controvertitur, an qui pro sese habet consilia duorum celeberrimorum Advocatorum, condemnari possit in expensas litis? Mihi videtur æquius esse, ut si incidat ta-
lis

lis controversia, judici sit attendendum, an hi Doctores probabilem habuerint causam ita definiendi, id si verum sit, pronum eum esse oportere ad compensandos sumptus: si vero erraverint Doctores consulentes, eum errorem impunitandum non esse parti adversæ *per l. 155. ff. de R. J. & æquè condemnandum in expensas, qui iniquam causam fovet, sic tamen, ut non denegetur illi actio adversus Doctores. Ex l. 2. §. 2. ff. lib. 9. tit. 2. ad leg. Aquil.*

In honorariis sive salariis Advocatorum id pro regula observandum est, quod eorum nomine non debeat plus exigi, quam statuto permiffum est, & præstat semper minus petere, ne præclarum & nobile illud munus pretio nummario dehonestetur. Inprimis sibi caveat Advocatus à foeda pactione, *l. 5. §. 6. §. 1. 2. C. lib. 2. t. 6. de postulando.* Id vero notandum, quod, si totalis causa non sit peracta, & per Advocatū non stet, quo minus peragatur, id quod datum est, non possit repeti, *l. 1. §. 13. d. Severus. ff. l. 50. §. 50. 13. de variis & extraord. cognitionib. & c.*

Putat autem *Guido Papa quest. 102.* quod Advocato competat salarium, ac si integram causam defendisset, si lis per amicabilem transactionem sit sublata, & allegat ad hanc rem *Glossam l. fin. ff. mandati, in l. un. C. lib. 4. tit. 3. de suffragio. & Speculat. tit. de Salariis sequitur, vers. quid ergo.* Mihi autem videtur id non esse admittendum, nisi absolutè ad totam causam sit acceptus.

DEO SOLI GLORIA.

d 2

EX-

EXTRACT

Uyt d' Instructie van den Hove, aen-
gaende den EEDT,

Mitsgaders,

den LAST en OFFICIE

van

ADVOCATEN EN PROCUREURS.

Art. 71.

Niemant en sal van nu voortaan ontfan-
ghen vworden als Advocat, oft Procureur,
om inden Raet dagelijcks te practiseren,
hy en zy daer toe nut ende bequaem, ende hy
en hebbe gedaen den eedt, sulcks als hier na
volgt, te vveten: Dat hy onsen Stadthouder,
President ende Raedt, in allen plaetsen bevvij-
fen sal cere, reverentie, ende vvaerdigheyt:
dat hy niet dienen en sal in eenighe saken, die
hy vveet onrechtveerdigh te zijn, het zy dat
hem vande voorsz. onrechtvaerdigheyt blij-
cke, in 't beginsel vande Processen, oft daer na:
Dat hy neerstelijck ende trouvelijck sal die-
nen sijn meesters: Dat hy te vreden sal vvesen
met de taxe vanden Hove: Dat hy niet foe-
cken en sal eenighe onbeoorlijke uytvvegen,
ofte dilayen: Dat hy geen overkoemste ma-
ken en sal, om deel of part inde saeke te heb-
ben: Ende generalijck, dat hy hem in (ende
over al) dtagen sal also een goot ende getrou-
vve

vve Advocaet ofte Procureur schuldigh is te doen. Welcken eedt de Procureurs nu vvesende, oock gehouden sullen vvesen te doen. Ende sullen de Advocaten, Procureurs, Deurvaerders, Boden, ende Suppooften vande Hove, van nu voortaan gehouden vvesen heuren eedt te vernieuwen alle Jaer opten eersten Rechtdagh nae Derthiendagh, indien sy inden Haghe zijn, of anders binnen twee daghen nae dat sy thuys gekomen zijn, op de pene van eenen gouden Carolus.

Art. 52. Also eenighe Procureurs sonder Procuratie ofte volkomen instructie te hebben, occuperen voor partyen, nemende diversche delayen, ende namaels hem selven rexonneren, onder 't decksel dat sy seggen gheen procuratie oft volkomen instructie te hebben: Soo ordeneren vvy dat alfulcke Procureurs van nu vortaan (indien by faulte van t'ghene dat voorsz. is, deffault tegens hen meesters ghegheven vvort) gecondemneert sullen vvorden in kosten, schaden ende interesten van partijen, ende daeren boven arbitralijck gecorrigiert.

Art. 53. Van nu voortaan en sullen gheen procuratien van vvaerden ghehouden vvorden, ten zy dat die gepasseert sijn vvorden Hove, ende geteyckent by den Griffier, oft sijn Substituyt, onder 't Zeghel van Steden, Officieren van dorpen, voor bekende Notarissen, onder 't Zegel van Prelaten, Capittelen, ofte

Collegien, onderteyckent by den Klerck of Secretaris vande selve Collegien, oft Capittelle, oft onder 't Zeghel van Edele mannen, die passerende voor hen selven, behoudelijck dat sy zijn in goeden forme, ende begrijpen 't gene dat sy schuldigh zijn te begrijpen, inde saken daermen se orboren vvilt.

Art. 54. Also eenige vande Procureurs soecken delayen ende uytvvegen, om niet te voldoen den dagh die by presentatie dient, begheerende cautie, copie, oft dierghelijcke, daer af den dagh niet en dient, ende 't velck sy daer te vooren hadden moghen ende behoort te begeeren: Omme daer inne te remedieren, ordonneren vvy, dat van nu voortaan de Procureurs gehouden sullen zijn te voldoen den termijn, daer toe de presentatie dient, sonder prejuditie vant 't gunt dat sy sullen vvillen begehren, 't velck sy sullen moghen doen, ende eysschen by Requeste, oft nemende executorie, indien sy appointment daer toe hebben.

Art. 55. De Procureurs en sullen niet meer in d' audientie sprecken, dan met korte vvorden heur termijn houden, en 't surplus d' Advocaten laten bevwaren, den vvelcken sy oock den Requesten sullen doen teyckenen, ende dat al op arbitrare correctie: ende sullen blijven zitten, ende niet opstaen, dan als
heure

heure saecken dienen sullen, ende alsdan gaen staen voor heur Advocaten, bloots hoofts, als de Advocaten pleyten sullen. Welcke Advocaten, ende oock onsen Procureur Generael, is hy Raedt of niet, sullen int pleyten staen, ende reverentelijcken bloots hoofts pleyten, tot dat hen hy den Stadthouder, President ende Raedt, oft Commissarissen, ziteende ter audientie vande Rolle, sal gheheeten vvorden te decken.

Art. 57. Sullen alle Advocaten ende Procureurs op de behoorlijcke ure te Hove komen, en daer vvesen des somers te seven uren, en des vvinters te acht uren, en inde audientie vvesen, al eer de erste sake opgheropen sal vvorden, op peyne van vier stuyvers. Ende sal een vanden eersten Deurvvarders houden cedulle ende rekeninghe vanden ghenen die daer niet inde audientie komen sullen.

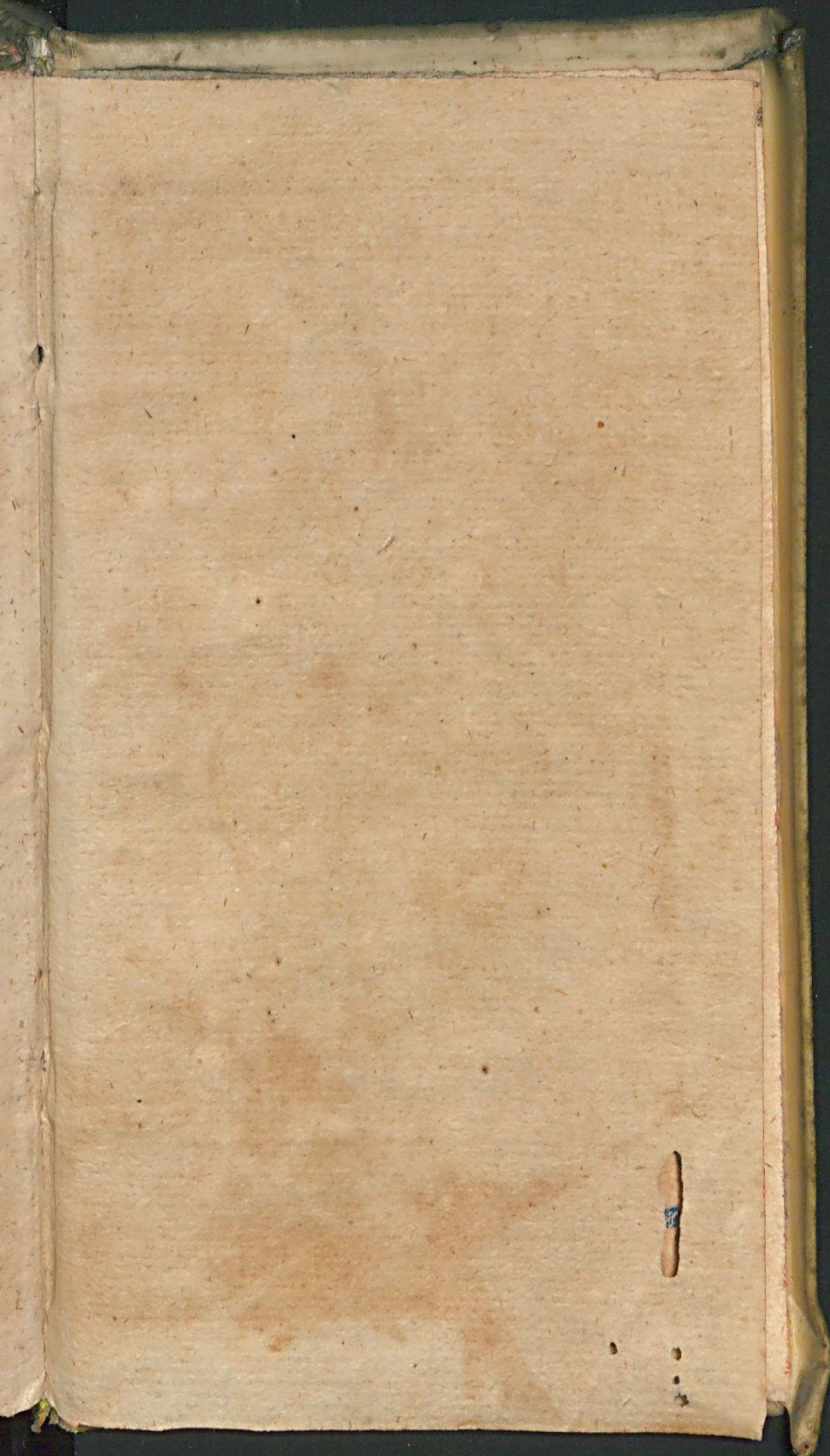
Art. 78. Oft eenich vanden parthye arm vvaren, en niet vermochte eenen Advocaet ende Procureur te loonen, soo sal alfulcke arme persoon, by ordinantie vande Hove gediend vvorden *gratis & pro Deo*, by eenen Advocaet ende Procureur, die 't Hof daer toe ordineren sal.

Art. 80. De Advocaten en Procureurs, onder 't decksel van quade betalinghe, en sullen

sullen niet moghen onder hen houden eenige munimenten, oft schriftueren van partyen: noch Commissarissen, Informatien by hen gedaen, maer sullen gehouden vvesen die over te leveren inde Griffie, oft partye, naer qualiteyt vander materie subjecte, ende vervolghen de taxatie vanden Hove, om te schuyven confusie ende verachteringe van Justitie.

E Y N D E.

Kc 3203a

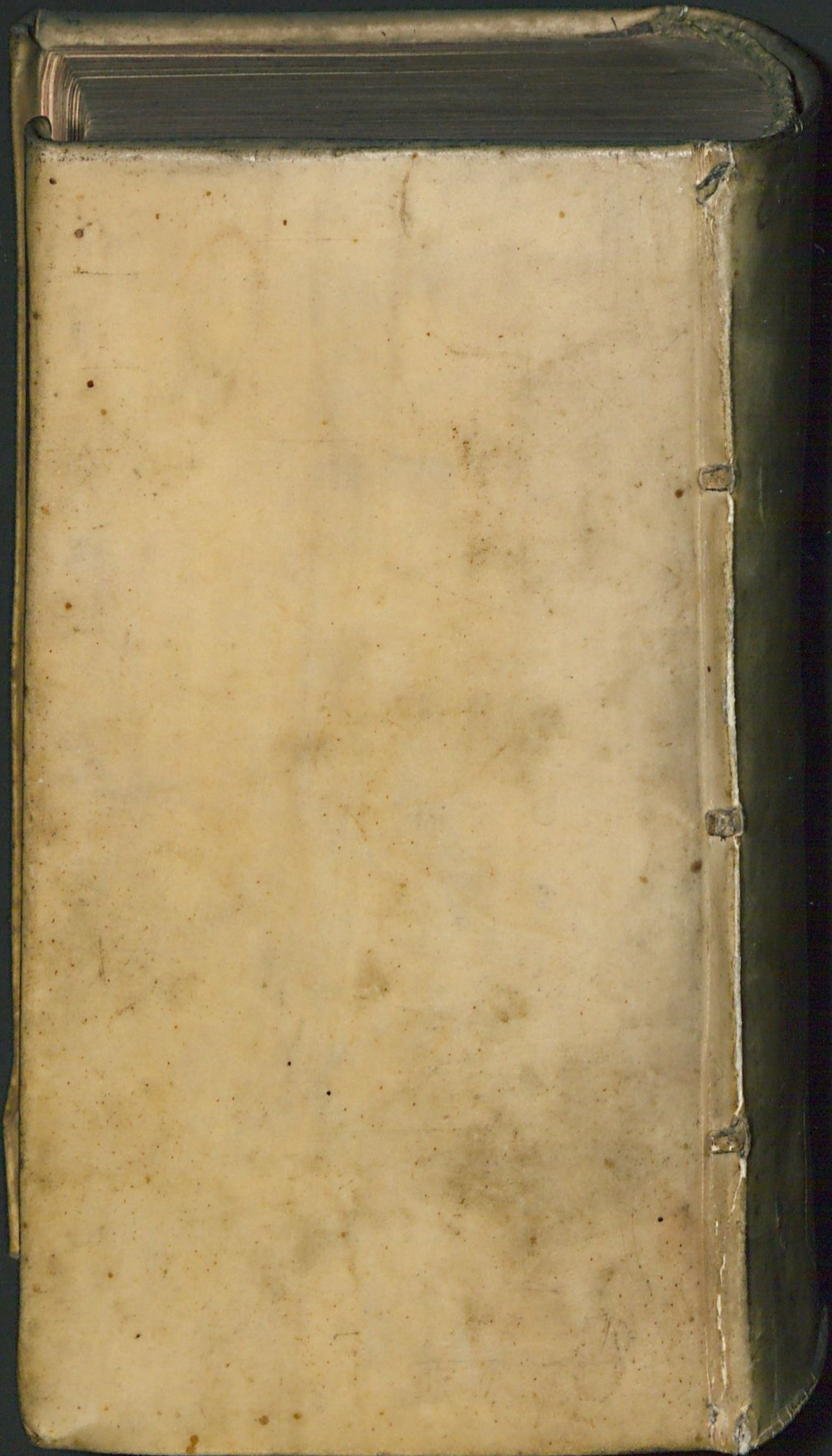

ULB Halle 3
005 125 758

Handwritten blue ink text at the bottom of the page, possibly a signature or additional notation.

Inches 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

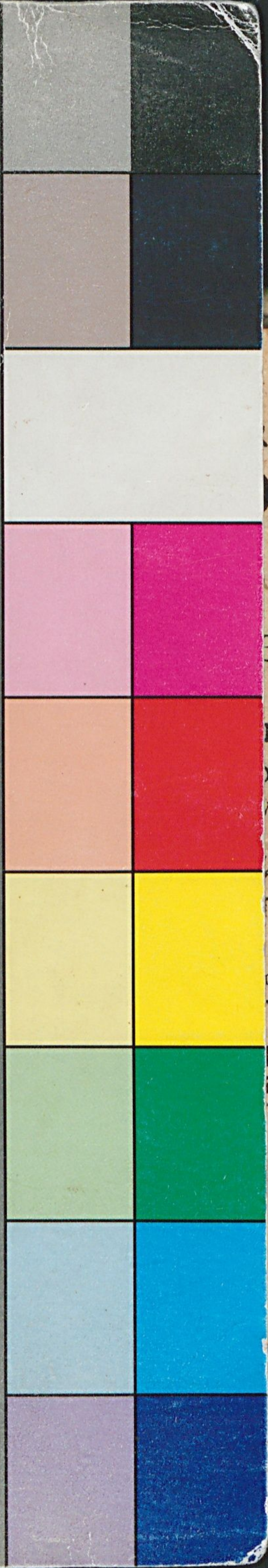
Red

Magenta

White

3/Color

Black

PROCESSUS
JUDICIALIS,
sive
METHODUS PRO-
FERENDI JUDICIA-
LITER.

...um, omnibus, qui fo-
...tia uno quasi intuitu per-
...volent, utilissimum, ex-
...ceptum ex ore

Cariss. Consult. Viri
GARDISCHOTANI,
Acad. Leyd. dum viveret,
Profess. Juris primarii.

JENÆ,
Tobie STEINMANNI,
S. KREBSIANIS,
Anno 1670.

